Poštnina plačana v gotovini.

Cena L 0.50

Domoljub

DANES: Kako postaneš priljubljen stran 4

v Ljubljani 24. septembra 1941-XIX

Leto 54 • Štev. 39

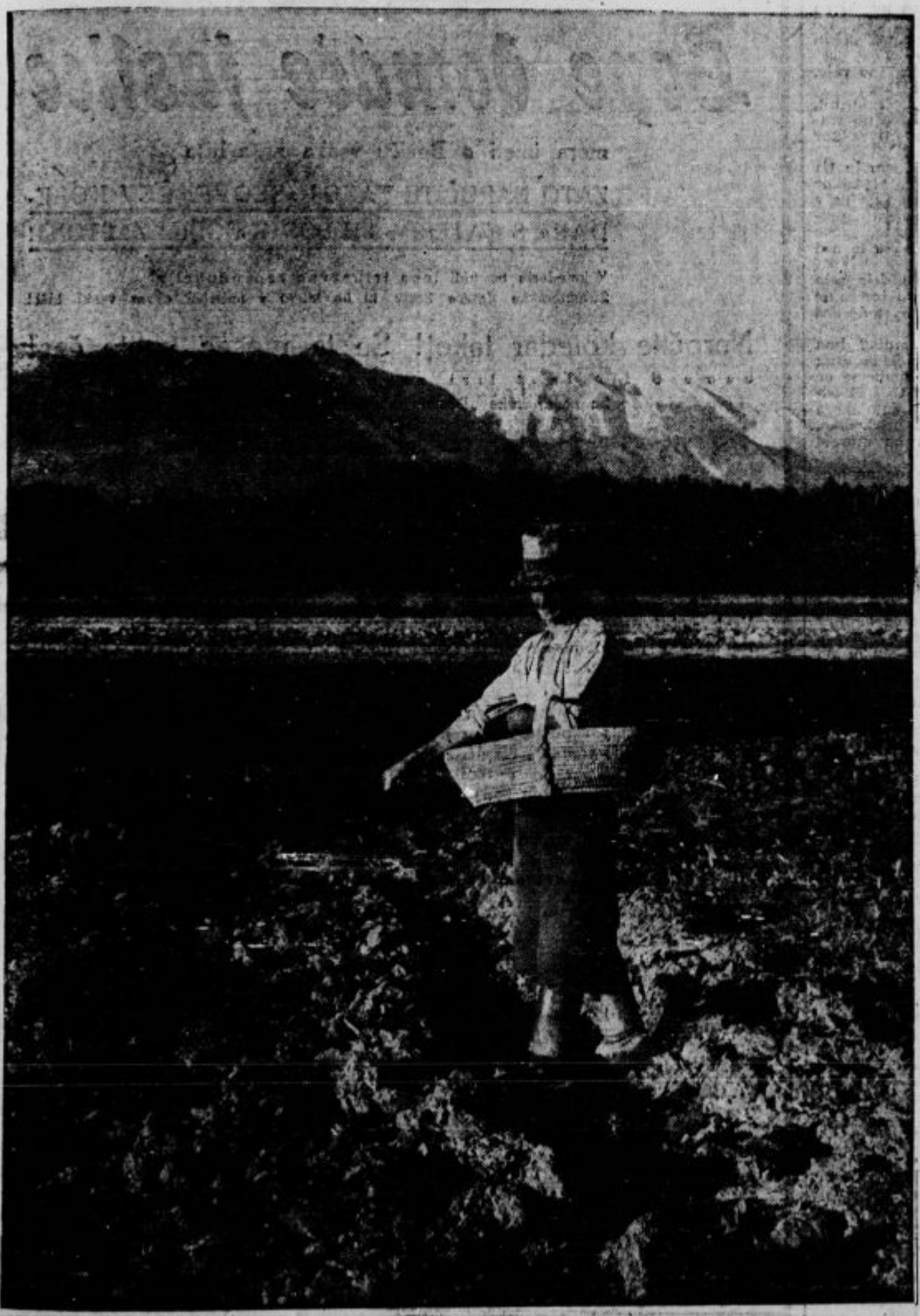

Foto V. Kramarič.

Sejavec,

ki hodiš z odmerjenim korakom
po puhtečih brazdah, mečeš
vanje kali življenja in soustvarjaš
prelepi svet, ki raste na naših njivah
in nam rodi hrano za naše malenkostno žitje —
vrzi globoko, široko,
naj zasiplje zlato seme vse naše poljane,
naj vzklije po vsej naši zemlji bujna setev,
naj požene povsod nova rast, nova slast!
O da bi že vstal tako zaželeni novi človek
iz tvojega semena,
ki pada tiho in modro v rodovitna tla naše zemlje
in se globoko pod njo pripravlja za novo zemlje!
Tvoje seme je kakor mogočen klic,
ki obuja k življenju obličje zemlje
in prižiga svetilko, ki komaj tli...
Tvoje seme je kakor potresni sunek,
ker z drobnimi, nežnimi koreninami razkraja
trdoto zemlje in jo spreminja v mehko, domačo prst.
O, stresi tudi nas, razrij nam srca, pretresi nas!
Vrzi, sejavec, vrzi!
Vrzi globoko, široko!

ZAKAJ to ZAKAJ ono!!!

[illegible]

Lepe domače jaslice

morajo imeti o Božiču vsaka naša hiša

ZATO NAROČITE TAKOJ »SLOVENČEV KOLEDAR« S KATERIM JIH BOSTE DOBILI ZASTONJ!

V koledarju bo tudi lepa tribarvna reprodukcija Dolenjeske Matere Bože, ki bo tako v milejši obraz vsaki hiši

Naročite koledar takoj! Še ta mesec imate čas!

[illegible]

Za naročnike „Domoljuba" bo ta koledar 20 Lir.

Vsak, kdor se bo sedaj naročil na „Domoljuba" za celo leto 1942 in plačal celoletno naročnino 18 Lir tudi bo sedaj — bo dobival ta najboljši slovenski tednik do konca tega leta zastonj.

Vsak redni naročnik „Domoljuba" ki plača naročnino za celo leto v naprej najkasnejše do 31. januarja, je upravičen po poslnem pravilniku za primer pozne naročbe za 50 Lir.

Prihodnji teden bodo „Domoljubu" priložene poštnine, ki se jih poslužite prejemu za mnogoro naročnine za „Slovenčev koledar". Naprošeni ste vsi, da poštnino sami, — Kdor je naročil koledar pri našem zastopniku, naj plača naročnino kar pri tem zastopniku.

Kdor se pozneje ne bo poslužil za mnogoro naročbe za koledar, naj po tej naši navedbi naročnino za „Domoljub". To velja tudi za nove naročnike, za katere prosimo vsakega naročnika, da ji jih prinese.

Kdo se je naročil „Slovenčevo knjižnico".

Iz drugega 3. knjiga, ali kasneje bo vsaka veljala le 5 Lir. — Knjige bodo lepo vezane. Vsaka knjiga bo obsegala do 200 strani, nekatere le vel. Oblika knjig bo 14×20 cm. Knjige bodo z lico vezane, ovitek barvasti in lepo ilustriran. Knjige naročite pri našem zastopniku v vašem kraju ali pa z dopisnico pri Upravi »Domoljuba«, Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Ob naročilu vaj prosimo, izberite (z j. 12 knjig) boste dobivali knjige na dom brez dodatnih poštnin. — Knjige lahko plačujete mesečno v naprej po 10 Lir. Prva knjiga »Tvoj bog zvonove«, ki jo je spisal znani naš pisatelj Janez Jalen, bo vsa ta skupina, ali pa vsakih 14 dni nova knjiga.

Naročite „Slovenčevo knjižnico" takoj!

JOŽE RAZOR

Nazaj več ne gremo

roman

»Pst! Vaš prijatelj, tovarniški mojster Vrtovšek. Gospod doktor, pazite se jutri ves dan. Komunisti so sklenili, da vas jutri ubijejo. Sam sem bil pri tem sklepu navzoč. Ne morem pozabiti, da ste mi rešili sina škrlatinke, pa tudi samemu se mi je zastudilo vse to zločinstvo. Več vam ne utegnem poročati, ker se bojim, da bi me kdo lahko videl. Pridite jutri ob osmih zvečer h križu pri Boltarjevi hiši, na desni strani Koprivnika. Tam vam bom še več povedal. obdržite vse zase. Lahko noč!«

»Hvala!« je komaj dahnil zdravnik, in že je izginila senca pred oknom.

Ne Grašič ne Vrtovšek nista videla, da je izza ogla hiše skočila na cesto še druga senca in naglo hitela na stanovanje inž. Vagnerja.

»Vrtovšek je imel prav«, je zlobno pritrdil Vagner, ko je slišal poročilo o Vrtovškovem obisku. »Komunisti bi se s tem umorom onemogočili pred ljudmi. Jutri zvečer naj se še pred osmo uro poskrije šest zanesljivih in krepkih pristašev v grmovje ob Boltarjevi hiši. Vrtovšek mora brezpogojno izginiti, še preden odpre usta. In kdo ga bo spravil s poti? Grašič, naravno. Vsi bodo verjeli. In tako bo konec njegovega dela. Ljudje morajo biti zanesljivi, ker bodo pričali zoper Grašiča. Zdaj pa, fantje, pogumno na delo!«

Grašič je hitel naslednjega dne zvečer iz Rožnega dola na most h Koprivniku že pomirjen. Čez dan ga je mučil dvom: kaj, ali ni vse to le nastavljena zanka, v katero naj se on ujame? — Samoten kraj ob Koprivniku je kakor nalašč za temne namene onih, ki bi ga radi spravili s poti. Toda vendar... Vrtovšek mu ne zbuja nobenega suma. Preveč dobrega mu je storil, da bi smel dvomiti v njegovo odkritosrčnost. Njegova poročila utegnejo biti zelo važna, morda celo odločilna. Nikakor torej ne bi bilo pravilno, da bi iz napačne previdnosti zamudil to priliko, ki bo morda res prinesla novih pobud v reševanju spora okrog stavke. Da se pa zavaruje za vsak primer, je vzel s seboj majhen revolver, ki ga je hranil v nočni omari, odkar se je začela stavka v Rožnem dolu.

Na desni strani Koprivnika je peljala z mostu pešpot po nevelikem travniku. Ob travniku je rastlo gosto grmovje, ki je polagoma prehajalo v gozd. Nekaj korakov od mostu se je Grašič ustavil in pogledal na uro. Še nekaj minut je manjkalo do osmih. Prvi krajec je komaj za silo razsvetljeval pomladno noč, ki je bila hladna, da se je Grašič moral tesneje zaviti v površnik. Z napetostjo je opazoval okolico in tehtal vsako možnost. Bližina grmovja se mu je zdela zelo neprikladna in sumljiva, zato je šel kakih štirideset korakov dalje po stezi ob travniku in tam čakal prihod Vrtovška.

Ob osmih so zatopotale na mostu stopinje.

»Vrtovšek!« je pomislil Grašič.

Temna senca se je pomaknila z mostu in stopila na stezo, ki se vije od mostu mimo grmovja in dalje po travniku. Grašič je ob medli svetlobi meseca spoznal v tej senci Vrtovška. Tudi Vrtovšek je opazil Grašiča in pospešil korake.

Bil je že dober gorak mimo zadnjega grma, ko se za njegovim hrbtom nenadoma dvigne šest temnih postav in se naglo požene za njim. Vrtovšek se ob šumu in pokanju dračja ozre in tudi sam plane v smeri proti Grašiču.

Grašič je presenečen opazil pojav nepoklicane šestorice.

»Izdaja!« je pomislil.

Videl je, kako se je vseh šest ljudi pognalo za Vrtovškom in tudi Vrtovšek sam je skočil v smeri proti njemu ter očividno spotoma nekaj vlekel iz žepa. V hipu je Grašič sklenil, da je najbolj pametno, če zbeži. Proti sedmorici bi bilo zelo tvegano braniti se.

V naglici se je obrnil in skočil vzdolž ob Koprivniku po stezi, ki gre ob travnikih in njivah ter se zopet čez nekaj sto metrov povrne nazaj na cesto. Tekel je že kakih trideset metrov, ko zasliši za seboj obupen klic:

»Gospod doktor, pomagajte, pomagajte!«

Grašič se je presenečen ustavil. Nagli koraki, ki jih je prej slišal za seboj, so se ustavili. Slišalo se je topotanje na mestu in kletvine prerivajočih se ljudi.

Grašiču je bilo zdaj vse jasno. Komunisti so zvedeli za sestanek in so počakali v zasedi.

»Na pomoč na pomoč!« je znova zavpil Vrtovšek.

Grašič je potegnil revolver iz žepa ter z divjo naglico planil proti suvajoči se gmoti na travniku, ki se je gnetla in sklanjala nad Vrtovškom. Prav ko je mislil sprožiti, je skočilo vseh šest ljudi pokonci in naglo izginilo za grmovjem. Vrtovšek je ostal sam zleknjen v travi.

»Ubit!« je spreletelo Grašiča. »In jaz sem ga krivo sodil!«

Sklonil se je k njemu. Glasno hropenje je prihajalo iz njegovih ust. Grašič mu je hitro odpel srajco, da ga prešče.

»Strela!« je zavpil. »Razbojniki, banditi!« — Otipal je ročaj noža, ki je bil pogreznjen v prsi pod levo bradavico. Vsa srajca je bila že krvava. Grašič je vzel žepno svetilko in posvetil. Kri je lila kar iz treh ran.

»Izgubljen!« je pomislil Grašič.

Bolnik je hropel, toda vedno slabeje.

»Ali me slišite?« je vprašal Grašič ranjenca.

Vrtovšek je okrenil glavo in dolgo strmel v Grašiča, kakor da hoče nekaj reči.

»Povejte, če morete!«

Vrtovšek je začel šepetati s komaj slišnim glasom:

»Gospod doktor, Vagner je... Vagner je Milana...«

Vrtovšek je nehal. Sapa mu je pošla. Brez moči mu je padla glava spet na travo.

»Povejte do konca!« je nestrpno sili Grašič. »Kaj je naredil Vagner?«

Toda Vrtovšek je samo žalostno hropel. Grašič je izgubil upanje, zato je v naglici trgal srajco, da bi zavezal in zamašil rane.

Tu se Vrtovšek nenadoma še enkrat zgane in z muko izgovori:

»Gospod doktor, pazite na Marijo. Vagner hoče...«

Spet mu je zastal dih.

»Kaj hoče? Povejte!«

Toda Vrtovšek se ni več oglasil.

»Mrtev!« je vzkliknil Grašič.

In v resnici mu srce ni več bilo. Treba bo iti po ljudi, ki bodo prenesli Vrtovška v Rožni dol. Stvar je neprijetna in nekoliko čudna. Zakaj se niso lotili njega, in zakaj Vrtovška? To Grašiču ni šlo v glavo. Šest ljudi se ne bi zbalo enega človeka. Zakaj se torej tudi njega niso lotili?

Grašič je še enkrat nezaupno pogledal v grmovje ter odhitel po stezi.

»Stoj!« je tedaj zagrmelo od tam.

»Zdaj je vrsta na meni!« je pomislil Grašič. »Ne boste me imeli!« Spustil se je v tek po stezi.

»Stoj, morilec!« je znova zagrmel za njim klic, nato še eden in spet eden. Grašič se še vedno ni zavedel. Za sabo je slišal težko ropotanje korakov. Podili so se tako nekaj desetin metrov med glasnim vpitjem in pozivanjem, ko se v daljavi pred Grašičem pokažejo obrisi štirih ljudi. Tudi razbojniki odzadaj so morali to opaziti, kajti takoj so začeli glasno vpiti:

»Ustavite ga, primite ga, morilca! Zaustavite mu pot! Primite ga!«

Štiri postave pred njim — bili so to kmetje, ki so na Vrtovškov klic pritekli na pomoč — so se razpršili in se očitno pripravljali, da ga ustavijo.

Zdaj se je Grašiču posvetilo. Kakor pribit se je ustavil. Zdaj šele je razumel, zakaj niso tudi njega napadli... On naj bi bil Vrtovškov morilec, to so hoteli dosečí! Ta misel ga je skoraj vrgla ob tla.

V hipu je bil obkoljen od vseh strani.

»Vdaj se!« je zavpil eden izmed preganjalcev.

»Čemu naj se vdam? Kaj hočete z mano?«

»Še vprašuje! Ubil je mojstra Vrtovška, tamle leži v travi!« se je obrnil eden izmed šestorice do kmetov, ki položaja še niso razumeli. »Slišali smo klice na pomoč in prihiteli ravno takrat, ko je hotel zbežati stran od Vrtovška.«

(Nadaljevanje sledi.)

ČUDOVITA POTA NARAVE

V borbi za življenjski obstanek so torej nekatere prastare vrste živali podlegle in izumrle. Ohranile pa so se vse do naših dni one vrste, ki so se raznim okoliščinam znale bolj prilagoditi ali ki niso imele toliko sovražnikov.

Človek je ubil mnogo ptičev in mnogo drugih živali, toda še veliko več jih je ubila narava sama pri svojem razvoju.

Cele vrste živali so uničili razni potresi, poplavni, pogrezanje zemeljskih plasti v morske globine, ali pa jih je uničil sneg in led, ki je pokril kraje, kjer je prej pripekalo vroče sonce in se razvijalo bujno življenje. Razen tega pa je mnogo živali podleglo v kruti in še vedno trajoči borbi med močnejšimi in šibkimi ter tako izginilo iz obličja zemlje. Tako so polagoma izumrle tiste živali, ki jih mi imenujemo z imenom predpotopne živali.

Ena izmed teh, igvanodom, je bila zlasti nenavadno velika. Imela je obliko današnjega kuščarja, toda neznansko povečano. Njegova glava je bila velika 1 meter, imela je zelo dolg rep, ogromne zadnje noge, sprednje pa bolj kratke. Če se je postavila pokonci, je ta pošast dosegala višino štirih metrov. V mnogih ozirih je bila podobna današnjemu krokodilu, le da je bila veliko večja. Igvanodom se je hranil z rastlinjem, medtem ko so se druge take ogromne pošasti hranile z mesom živali, kako tako zvani megalozavri. Vse te velike živali so spadale v vrsto dinozavrov, kar po naše pomeni »strašni kuščarji«.

Morja so bila v tistih časih polna bitij, ki so bila nekako v sredi med povodnimi in suhozemnimi živalmi. Ena izmed njih, ihtiozaver, je imela to lastnost, da so njene oči videle tako blizu kakor na velike daljave. Ta žival je bila dolga 12 metrov. Tako zvani bradipi so bila ogromna bitja, ki so se hranila z rastlinjem in ki so lahko naenkrat pogoltnila celo drevo.

Podoben tem živalim je bil milodon, čigar ostanki so se našli v neki votlini v Patagoniji. V tej votlini so se našle tudi kosti ljudi in psov, iz česar bi se dalo sklepati, da so imeli ljudje to pošast udomačeno in jo hranili s travo, kakor mi danes hranimo krave ali druge domače živali.

Pozneje, ko so razne podnebne okoliščine in krut medsebojni boj za življenjski obstanek uničile velike predpotopne živali, so se razširili po zemlji levi in medvedje, opice in gazele, velike goveje živali, bobri in jazbeci, leopardi, risi in mačke. Po rekah je bilo ogromno število krokodilov, po suhi zemlji so se zelo razmnožili volkovi, psi in lisice. Njih ostanke lahko najdemo povsod po zemeljskih plasteh in v kakih pozabljenih votlinah.

Živali, ki danes lahko žive v oddaljenih pokrajinah najbolj oddaljenega severa, so včasih živele pri nas ali pa drugje v srednji Evropi. Živali, ki danes lahko žive v vročem afriškem ali indijskem podnebju, so včasih lahko živele tudi na skrajnem severu v Skandinaviji ali pa na Aljaski. Razlog je v tem, ker je bila nekoč naša zemlja topla tudi na skrajnem severu, drugih pa spet hladna tudi bolj v južnih krajih.

Odtod vidimo, kako čudovito se narava spreminja in kako čudovito vpliva ta razvoj narave tudi na življenje pri živalih in človeku. Tako nam da tudi vedeti, zakaj je izumrlo toliko živalskih vrst.

Kot neko posebnost moramo omeniti, da živi tudi v naših časih sesalec, ki nese jajca kakor kakšen ptič in ima kljun, ki je podoben račjemu kljunu. Ta žival se imenuje kljunač. Živi pa v Avstraliji, kjer živi tudi tista čudna žival z imenom kengurij, ki je precej podobna predpotopnim živalim.

Kakšen pomen so imele predpotopne živali? Vsaka stvar, ki jo je Bog ustvaril, ima svoj pomen. Vsaka žival ima od Boga dano, določeno nalogo, ki se jo natančno drži. Ni bolj ostudnih živali, kakor so recimo krokodili v afriških vodah. Toda vendar ne smemo želeti, da bi krokodili izginili s sveta, kajti ti se hranijo s trupli utopljenih živali. Če ne bi bilo krokodilov, bi se kmalu reke zastrupile. Tako ima vsako živo bitje v naravi svojo določeno nalogo, kakor so jo tudi nekoč imele velike predpotopne živali. Ko so svojo nalogo izpolnile, so dale mesto drugim živalim.

V naravi je dosti dela za vsa živa bitja. Človeš ima svoje delo, kakor imata svoje delo tudi slon v pragozdu in krokodil v afriški reki. Vsi izpolnjujejo naloge, ki jim jih je naložil Bog ter na ta način vzdržujejo svet.

3'

Kako boš

Pisatelj Carnegie navaja kot enega izmed svojih mladostnih spominov primer peščka Tipija, ki so ga vsi zelo radi imeli. Kako je dosegel ta pešček tako splošno priljubljenost? Imel je za to čisto svojski način, ali kakor danes pravimo, imel je čisto svojsko, čeprav zelo preprosto metodo. Kazal je nasproti vsem, ki so bili okrog njega, tako zanimanje in tako prijateljstvo, da si drugi niso mogli kaj, da mu ne bi te naklonjenosti tudi vračali.

Si hočete dobiti prijateljev? Učite se od tega peščka Tipija. Dokažite svojo naklonjenost, pozabite nase, mislite samo na druge.

V dveh kratkih mesecih si lahko ustvarite s tem, da se zanimate za druge, mnogo več prijateljev, kakor pa v dveh dolgih letih, če pričakujete in zahtevate, da bi se drugi zanimali za vas.

Zapomnite si temeljno resnico: človek se ne zanima ne za mene, ne za tebe, on se zanima predvsem in skoraj samo le zase, in to zjutraj, opoldne in zvečer, to se pravi, vedno.

Telefonska družba je v nekem kraju ugotovila, katera beseda se najbolj pogosto sliši po telefonu. Ta beseda je bila: »Jaz... jaz... jaz...«

Če opazujete sliko, kjer je naslikana večja družba in med katero se nahajate tudi vi, čigavo sliko boste najprej iskali? Gotovo svojo.

Če si domišljate, da se ljudje zelo zanimajo za va, se takole vprašajte: »Koliko ljudi bi prišlo na moj pogreb, če bi umrl to noč?«

Človek se torej zanima navadno le zase. Ali je to kaj čudnega? Prav nič. Smo pač taki. — Čudno bi pa bilo, če ne bi znali iz te temeljne resnice o človeški samoljubnosti potegniti nekaj koristnih zaključkov.

Če si hočeš pridobiti prijateljev, pozdravljaj osebe, ki jih srečuješ, prisrčno in iskreno, da bo vsak vedel, da si zelo vesel, ko ga vidiš. To je sicer malenkost, boš rekel, toda življenje je sestavljeno iz samih malenkosti. Če boš v takih malenkostih, ki jih je na tisoče, pokazal do ljudi svojo naklonjenost in svoje zanimanje, te bodo gotovo vzljubili.

Amerikanec Carnegie ima to navado, da vedno pozveduje za rojstni dan svojih prijateljev ali pa za dan njihovega godu. To seveda naredi na tak način, da prijatelj ne ve, za kaj prav za prav gre. Takoj nato si zabeleži dan v poseben notes. Ob obletnici pa se oglasi pri prijatelju s pismom ali pa z osebnim obiskom in mu čestita. Predstavljajte si, kako prijetno mora biti prijatelj presenečen ob takem dokazu zanimanja in naklonjenosti! — Večkrat se je zgodilo, tako pravi Amerikanec, da je bil on edini, ki se je spomnil **koga na njegov rojstni dan.**

Doktor Karel Eliot je bil eden izmed najbolj priljubljenih vseučiliških rektorjev v Ameriki. To svojo priljubljenost si je pridobil na ta način, da se je iskreno zanimal za svoje bližnjike. Zgled. Nekega dne pride k njemu študentj in ga prosi za petdeset dolarjev za neko dijaško zbirko. Dijak dobi denar in že misli oditi, ko ga rektor zaprosi, naj se malo vsede. Na študentovo največje presenečenje mu reče: »Vem, da trpite pomanjkanje in da si morate sami kuhati. Stvar sama morda ni tako slaba, da le imate tečne jedi in v zadostni množini. Tudi jaz sem delal tako v

postal pri ljudeh

mojih časih. Ali ste že kdaj poskušali narediti telečji zrezek?« In začel je revnemu študentu razlagati, kako naj si na najboljši način pripravi telečji zrezek.

Kako malo se ljudje res iskreno zanimajo za svoje bližnje, nam kaže primer slavnega vojskovodje in francoskega cesarja Napoleona. V zadnjem pogovoru s svojo ženo Jožefino ji je rekel: »Jožefina, v mojem življenju mi je bila sreča zelo mila. In vendar, edina oseba, na katero se lahko v tem trenutku zanesem, si samo ti.« Zgodovinarji pravijo, da se je Napoleon motil tudi v Jožefini.

Ravnatelj neke velike banke je dobil nalogo, da sestavi zaupno poročilo o nekem podjetju. — Edina oseba, ki bi mu lahko dala v tej zadevi pojasnila, je bil predsednik neke velike industrijske družbe. Ravnatelj se je podal k njemu in prav ko je bil sprejet, pride neka gospodična in sporoči predsedniku, datokrat nima nobenih znamk na razpolago. »Jaz zbiram namreč stare znamke za svojega dvanajstletnega sina,« je pojasnil predsednik. Ravnatelj banke je nato razložil predsedniku razlog svojega obiska.

priljubljen

Spomnil se je na dogodek glede znamk, in spomnil se je tudi, da prihajajo v njegovo banko pisma od vseh strani sveta in da ne bo težko zbrati je pa spomnil na dogodek glede znamk, in spomnil se je tudi, da prihajajo v njegovo banko pisma od vseh strani sveta in da ne bi bilo težko zbrati precejšnjo količino tujih znamk. Dan potem gre ravnatelj banke ponovno k predsedniku industrijske družbe ter mu sporoči, da ima znamke za njegovega sinčka. Bil je takoj sprejet z največjo prijaznostjo in z najbolj pristnimi dokazi navdušenja. Pol ure sta oba možakarja govorila samo o zbiranju znamk ter občudovala dečkovo sliko. Potem pa predsednik začne sam po sebi govoriti o zadevi, ne da bi ravnatelj za to prosil ter mu da do podrobnosti vse potrebne informacije, le več, šel je spraševat glede tega tudi svoje uradnike ter celo telefoniral in spraševal enega izmed svojih družabnikov.

In vse to je ta bančni ravnatelj dosegel s pomočjo nekaj inozemskih rabljenih znamk!

Človeško delovanje v glavnem izvira iz nekaterih naravnih nagonov, ki so zelo odločilni v življenju. Najprej obvladuje človeka nagon po življenju in po življenjski samoohrani. Nato pride želja po denarju, kajti denar je potreben, da si lahko človek nabavi to, kar se mu zdi potrebno za življenje. Potem pride spolni nagon, nato skrb za svojce in predvsem za otroke, in končno nagon, ki je izmed vseh prav za prav najbolj močan in tudi vsak trenutek sodoben, in to je samoljubje. Če pravimo, da je najbolj močan, moramo tudi le reči, da mu je najtežje ustreči. In resnica je, čeprav bolj žalostna, da si po večini pridobiš naklonjenost ljudi takrat, **če ustrežeš njihovemu samoljubju.**

Neki slavni rimski pesnik je rekel sto let pred Kristusom tole: »Zanimajmo se za druge, pa se bodo drugi zanimali za nas.«

Tisoč pet sto let po Kristusu pa je rekel neki priznani krščanski pisatelj: » Če hočeš biti pohvaljen, nikar ne štedi s pohvalo svojega bližnjega.«

Če hočete torej postati pri ljudeh priljubljeni, si zapomnite tole zapoved: vedno se iskreno zanimajte za zadeve drugih ljudi.

Rabljeva roka

Spisal J. Fletcher Ray.

Poslovenil Franc Poljanec

Dasi je bila ura pozna, ko sem vrata odprl v sobo, glej, sta me čakali. In nikoli ne pozabim, kako je Suzana posinela kakor gobavec, ko je stopila proti meni.

»Scipio, Scipio,« je vsa prestrašena kriknila, »ranjen si. Kaj ti je?«

Toda Nidija se je nanjo naslonila, jo zadržala in ji nekaj rekla na uho. Nato je Nidija stopila k meni.

»Daj, oče,« je rekla, nato mi vzdignila roko, in jo spretno negovala. Solze so ji padale na platno, ki je bila roka vanj povezana; nato me je nežno pogledala. O Bog! ta lepota njenih oči — sama ljubezen in sočutje! Ej! in svet ponos se je lesketal skozi te solze. Ko sem ji gledal v oči, za bolečino nisem več vedel.

In od tiste ure niti Suzana niti celo Nidija nista po tem spraševali: pač sta me pa z veliko nežnostjo negovali. In iz njiju oči je svetila luč, ki jo človek hrepeni gledati v očeh tek, ki jih ljubi. Tako da sem v srcu vedel, da sta vse razumeli in me zato nič ne vprašata.

Zdaj pa popišem čudno reč, ki se mi je primerila na vrtu groba. — preden smo se naselili v stanovanju, nam pripravljenem. Nekaj dni zatem ko je bila Nidija šla v Betanijo, sem šel tja okoli poldne. Nekaj časa sem zamišljen sedel zraven grobov in mislil na ta dva, ki smo ju bili noter položili. Dan je bil nenavadno vroč, sonce je kar bilo po meni. Pod drevjem sem si poiskal globlje sence, ko sem, glej, zaslišal glas, ki me je klical po imenu. Vstal sem in se oziral, pa nisem mogel videti nikogar.

»Scipio,« mi je rekel glas, »Scipio, nikar se ne boj. Jaz sem.«

In tedaj sem vedel. Bil je glas njega, ki sem ga umoril. Padel sem na obraz in na vso moč trepetal.

»Nikar se ne boj, saj ne prihajam, da bi pogubljal, ampak da poiščem to, kar je zgubljeno. O, nespametnik kako malo si me poznal! Meni nasproti si srce zakrknil. Sovražil si me, jaz sem te pa vendar ljubil. In dasi si me iskal, se je tvoja duša meni upirala. Glej! Dolgo sem bil s teboj, dasi zaradi svoje nevere tega nisi vedel. Ko si me klical v noči smrti, sem tvoj krik slišal. Ko si k pokoju deval trupli teh, ki sta bila z menoj križana, glej! sem bil s teboj. Ko je tvoj sin Hermas zaprl oči v spanju, ki mu pravijo smrt, sem ti bil blizu. In skoz noč dvoma in jutro grenkosti, ko si jedel kruh osamelosti in pil časo bridkosti, sem ti bil ob strani. Srce mu je bilo polno sočutja s teboj in hrepenel sem po tem, da te potolažim. In še več. Ko si šel v Efraimski gozd, glej, sem tam tudi bil. Tvoje dejanje sem gledal in dobro vem, da si to naredil iz resnične ljubezni do mene, saj nisi vedel, da ne želim nobene žrtve razen skesano srce.

Poslaj, prosim te. V kratkem odidem odtod v tisti raj, kjer tvoj sin sedaj živi. Scipio Marcialis, ali me ljubiš? Rad bi namreč tvojemu sinu nesel vesele novice!«

Glas je tako govoril. In ko so mi na uho udarile te besede, sem vedel, da je moja duša navsezadnje našla mir. Padel sem na tla in glasno zavpil:

»Jezus — Jezus iz Nazareta! Ti, ki si slepemu Bartimeju odprl oči, si s svojo usmiljeno ljubeznijo odprl oči mojemu razumu. Odslej daj, da grem za teboj prav do konca.«

Nekaj časa, ne vem kako dolgo, sem tako klečal in velik mir, mir, kakor ga dotlej nisem poznal, je legel name. Moje srce je pa pelo. Tedaj sem odprl oči in pogledal proti Oljski gori, kakor da mi je nekaj v meni velelo, naj to naredim. In glej! Videl sem množico ljudi, ko so na njej stale. In dasi sem klečal na vrtu zraven grobov, je bilo, kakor da me je nekaj neslo blizu enim, ki so stali tamkaj. Videl sem namreč galilejske žene in učence, ki so hodili za njim. In Bartimej je bil tam in tisti, ki so ga klicali za ovčjega pastirja. Sredi te gneče je pa stal Vstali. In glej! Vzdignil je roke in blagoslovil in njegove oči so bile uprte v mene. In medtem ko sem še gledal, je priplaval velik oblak in ga sprejel in nebo se mu je odprlo. In glej! za oblakom sem zagledal svojega sina — Hermo, oblečenega v prečudno veliko glorijo. Videl sem ga samo za trenutek; nato se je oblak vzdignil še više in pokril nebesu lice.

Koliko časa sem tam klečal, ne vem; toda ko sem vstal, je bilo videti, kakor da je pojemajoča sončna svetloba griče zlatila z nekim svetlim bliščem. In ko sem poslušal tičje petje na vrtnem drevju, se mi je zdelo, da je njegova navzočnost posvetila zemljo. S tem novim mirom v duši sem vstal in odšel naravnost na svoj dom. Korak mi je bil lahek in srce se je radovalo; saj sem jaz, Scipio Marcialis s svojimi očmi videl **božje veličanstvo.**

Ko sem prišel na svoje stanovanje, glej! so tam bili Rufus, Probus in Debora.

»Scipio, kaj ti je, da si videti tako zelo zamišljen?«

»Žena, povej mi tole. Ko ga je sprejel oblak in je šel v nebesa, **ali nisi nikogar videla, ki ga je tam čakal?«**

»Ne, kajti našim očem je nebesa zakril oblak. Zakaj sprašuješ.«

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Kaj je NOVEGA

d **Od 4. do 13. oktobra** bomo imeli v Ljubljani velesejem. Blagohotnosti Eksc. Visokega Komisarja in posebnemu zanimanju fašistične vlade gre hvala, da so omogočili letošnji velesejem, ki bo sijajna revija trgovine in industrije. Pokriti razstavni prostor meri 9.200 kvadr. metrov in se je po dograditvi novih razstavnih dvoran povečal za 1.200 kvadr. metrov. Vsi prostori so zasedeni in zaradi pomanjkanja prostora okrog 90 tvrdk ni bilo več mogoče sprejeti. Prireditev bo sijajna manifestacija naše in italijanske gospodarske delavnosti, ki je tudi sedanji težki časi ne morejo pritisniti ob tla. Na velesejmu bodo zastopane vse pomembnejše proizvajalne panoge naše in starih pokrajin kraljevine, tako kmetijstvo, obrt, strojna in kovinska industrija, precizna mehanika, foto, radio, elektrotehnika, ogrev, avtomobili, motorji, vozovi, električni vlak, sport, lesna industrija, stanovanjska oprema, igrače, tekstil in konfekcija, moda, usnje in konfekcija, krznarstvo, papir in konfekcija, pisarniške potrebščine, kemija, živila, kmetijska proizvodnja, poljedelski stroji, stavbarstvo, glasbila, bižuterija itd. Lepa bo tudi turistična razstava. Na železnicah velja 50% popust.

d **Začetek šolskega pouka.** Prosvetni oddelek Visokega Komisariata sporoča javnosti, da se začne redni šolski pouk v šolah dne 6. oktobra. Šolska sv. maša pa bo 4. oktobra.

d **Sprememba poštnega okoliša.** Kraj Toško čelo, ki je spadal v okoliš pošte Šent Vid pri Ljubljani, se dodeli okolišu pošte Dobrova pri Ljubljani. — Kraja Paunovič in Miliči, ki sta spadala v okoliš pošte Donje Prilišče (Nezavisna Hrvatska država), se pridelita pomožni pošti Preloka (nadzorna pošta Vinica pri Črnomlju), kraj Marindol, ki je tudi spadal k prej imenovani pošti pa se dodeli pošti Adlešiči

d **Pristojna oblast je določila** za sadje in zelenjavo sledeči cenik (v oklepajih prodaja na debelo): česen 6.20 (5.15), čebula 2 (1.60), glavnata solata I. vrste 3.65 (2.95), glavnata solata II. vrste 2 (1.50), špinača 2.60 (2), paradižniki 2 (1.60), jabolka I. vrste 3.75 (3.05), jabolka II. vrste 2.95 (2.35), hruške I. vrste 4.10 (3.40), hruške II. vrste 3.70 (3), češplje I. vrste 4 (3.15), češplje II. vrste 3 (2.50), breskve I. vrste 4.85 (3.70), breskve II. vrste 4.65 (3.50), grozdje 6.50 (4.95), limone nad 100 gr težke za komad 0.50 (0.45), limone lažje vrste 0.45 (0.45, domači krompir 1.10 (v nakupu pri kmetu po 0.80), uvožen krompir 1.20 (1). Cene so mišljene v lirah.

d. **Vremenski zaključek za 8 letošnjih mesecev.** Letošnje leto je v 8 mesecih zaznamovalo po zapiskih meteorološkega zavoda v Ljubljani 124 deževnih dni, ko je bilo za 1.120.2 m/m dežja. Razen januarja so bili vsi meseci precej bogati mokrote in so imeli nad 100 m/m dežja, najdeževnejši meseci pa so bili: februar, ko je v 15 dneh bilo 188.3 m/m padavin, 7 dni je močno snežilo, dalje april, ki je imel v 16 dneh 152 m/m dežja in avgust s 171 m/m dežja v 13 dneh.

d **Cene surovih kož.** Pristojna oblast je odredila za kože, ki jih proizvajalci mesarji odstopijo trgovcem, naslednje cene: volovske in kravje kože 19 lir, bikove 17 lir, telečje 22 lir, ovčje 19 lir, konjske 10 lir, kože od mul in oslov 8 lir, svinjske kože od 1. aprila do 30. novembra 10 lir, od 1. decembra do 31. marca 15 lir za kilogram, ovčje kože pa 19 lir za kos, kože kozličkov 15 lir za kos.

d **Ljubljanski časnikarski dom je te dni obiskal** hrvatski konzul dr. Anton Ivanič. Tam se je razgovarjal z zastopniki ljubljanskega tiska tudi o kulturnih in gospodarskih stikih Hrvatov in Slovencev.

d **Novi most je bil te dni izročen prometu.** Gre čez Gruberjev kanal pod Golovcem. Novi most je v celoti dolg 50.40 m, sam lok pa je dolg 35 m. Širina mostu, ki je ves tlakovan z asfaltom, znaša 3 m, saj je namenjen samo pešcem. Z novim mostom je skrajšana pot iz Streliške ulice na Golovec za dobrih 700 m. Ker je ljubljanska mestna občina pod županom dr. Adlešičem uredila tudi lepo cesto na Golovec, je Ljubljana tudi na svoji vzhodni strani dobila prekrasna sprehajališča.

1500 Rusov, ki so služili v bivši caristični armadi kot oficirji, podoficirji in navadni vojaki.

h **Temeljne kamne za novo sodobno šolo,** cerkev in župnišče so 14. septembra slovesno položili v Kustašiji pri Zagrebu.

h **Hrvatsko kmetijsko ministrstvo** je dalo na razpolago tri milijone kun za zgraditev sušilnic v Bosni. Zgrajenih bo 800 do 1000 sušilnic, v katerih bodo sušili bosanske slive.

h **Na Hrvatskem nameravajo preurediti ljudsko šolstvo** tako, da bi trajala šolska obveznost šest let. Zadnja dva razreda bi služila v mestih obrtniški, na kmetih pa kmetijski izobrazbi. Hrvatska ima sedaj na razpolago 14.000 učiteljev, potrebuje jih pa še 6000.

h **Začel se je izvoz sliv iz Bosne.** Doslej so izvozili okrog 400 vagonov v Berlin, Prago in na Dunaj.

h **100 zlatih kun** je 1700 papirnatih kun, računamo od 1. septembra dalje.

h **100 milijonov kun za zgraditev delavskih naselbin** je določila hrvatska vlada. Zgradili so že sedem naselbin, v katerih je 536 delavskih hišic.

s **Srbska narodna banka pamenjuje še bivše jugoslovanske bankovce** osebam, ki so prišle ob vse svoje premoženje in ki pridejo iz katerega koli dela bivše Jugoslavije v Srbijo. Morajo pa predložiti za zamenjavo potrdilo, koliko so prinesli denarja s seboj in vložiti posebno prošnjo na Srbsko narodno banko.

s **36 slovenskih sodnikov je nastavila** doslej na svojem področju srbska vlada.

s **Ker Srbija nima morske obale,** niti kamne soli, jo bo morala uvažati iz inozemstva. Sedaj je srbska vlada nakupila sol v Nemčiji, Madžarski in Romuniji.

g **Kamniška mladina na vaditeljskem tečaju.** Iz kamniškega okraja je zadnje dni odpotovalo 40 fantov na vaditeljski tečaj v Landskron. Tečaj bo trajal tri mesece, nakar se bodo fantiči zopet vrnili domov ter nadaljevali svoje delo med ljudstvom.

VELIKI USPEHI Slovenskih športnikov

Pretekli teden je bilo povabljenih v Rim pet članov športnega kluba Ilirije iz Ljubljane. Pridružili so se italijanskim prvakom v Rimu in se skupno pripravljali za prvo srečanje med italijanskimi in slovenskimi tekmovalci v plavalnem stadionu v Rimu. Nedeljski plavalni prireditvi v Rimu je prisostvovalo veliko navdušenih gledalcev, ki so imeli priložnost prepričati se, da je tudi ljubljanski plavalni šport na izredno visoki stopnji. Zlasti moramo pohvaliti Branka Žižka, ki je zmagal kar trikrat. Na 200, 400 in 1500 m prosto. V posameznih točkah so zmagali: 100 m prosto: 1. Vittorio (Italija) v času 1 min. 3 sek., 2. Pelhan (Slov.). 1 min. 4.1 sek. 200 m prosto: 1. Žižek (Slov.), 2. Signori (It.). 400 m prosto: 1. Žižek (Slov.) 5:25, 2. Močan (Slov.) 5:26.6, 3. Nanati (It.), 4. Mihalek (Slov.). 1500 m prosto: 1. Žižek (Slov.) 21:15.2, 2. Močan (Slov.) 21:19,3, 3. Signori (It.) 22:26.1. 100 m hrbtno: 1. Angeli (It.) 1:15.4, 2. Pelhan (Slov.) 1:15.8. Uspehi naših plavalcev so odločno boljši od onih na slovenskem prvenstvu v Ljubljani. Očividno je, da je bila konkurenca zelo huda in da so naši vložili vse sile, da tudi v Rimu potrdijo sloves slovenskega športa.

Nov slovenski rekord v Milanu. V nedeljo 21. t. m. so bile v Milanu velike mednarodne lahkoatletske tekme, na katerih sta poleg Italijanov, Madžarov in Švedov nastopala tudi dva slovenska atleta. Zanimanje za to prireditev v Milanu je bilo izredno živahno. V lepem milanskem stadionu se je zbralo ogromno gledalcev, med njimi veliko državnih in diplomatskih odličnikov. Tudi Ljubljančani so se močno zanimali za izhod milanske tekme, na kateri sta sodelovala dva naša odlična zastopnika. Zmagoslav Košir, 21 letni slušatelj ljubljanske univerze, je tekmoval v teku na 1000 metrov in zasedel v težki mednarodni konkurenci tretje mesto, obenem pa je postavil nov slovenski rekord v tej disciplini: 2 min. 28.2 sek. Za prvakom Lanzijem je zaostal samo za pičli dve sekundi. Še večji uspeh je dosegel naš močni inž. Stepišnik v metanju kladiva. Žalučal ga je 49.65 metrov daleč in s tem zasedel drugo mesto. Prvi je Italijan Taddia z rezultatom 51.50 m.

Pismo staršem o športu

Šport je novost. Šport je pokret, za katerega je mladina vedno bolj navdušena. Morda imate tudi Vi otroke, ki radi telovadijo, skačejo, tečejo, smučajo in brcajo žogo. Morda jim privoščite veselje, morda pa se jezite: »Le kaj je tega treba...«

Ko ste bili mladi, še ni bilo nogometa, tudi ne športnih in telovadnih društev. Vendar, čisto brez športa, tudi Vi niste živeli. Kako radi ste se igrali v vaški druščini, kako ponosni ste bili, če ste zmagali pri domači rokoborbi, kako veseli, če Vam je oče posodil puško in ste lahko odšli na lov! Malo športnega duha je vsakemu mlademu človeku prirojenega. In če se odrasli sinovi ukvarjajo s športom, je to znamenje, da so po srcu mladi, da se hočejo razvedriti, da se želijo pomeriti z drugimi, tekmovati, zmagovati.

Ne pozabite, da ste Vi odrasli, da ste v zrelih letih, Vaši otroci pa so mladi. Mladini pa je razvedrilo prav tako potrebno, kakor sta potrebni dobra družba in dobra knjiga. Vsak mladenič se hoče razvedriti. Prav zaradi tega zahajajo fantje radi v gostilne. Tam najdejo družbo. Pogovarjajo se, pojejo in pijejo. Kdor lažje da za pijačo in kdor ga več nese, ta se bolj postavi. Ali ni res? Ali se Vam ne zdi, da je tudi popivanje neke vrste šport, ki ima precej iste osnove kot pravi šport, za katerega se ogreva sodobna mladina?

Če boste rekli sinu, naj ne hodi v gostilno, boste kaj malo opravili. Če pa boste otroke navdušili za pravo športno razvedrilo, če jim boste dovolili na igrišče ali plavališče, tedaj je verjetno, da bodo Vaši sinovi tudi pozneje bolj navdušeni za zeleno igrišče, kot pa za zakajene gostilne. Zlasti ne pozabite: po vinu glava boli — in žep dobi luknjo, po športni igri in borbi pa je človek dobre volje.

Zdrav fant se hoče uveljaviti. Nekateri imajo veselje s tem, da so pri delu prvi; drugi se uveljavljajo z bistro glavo, zelo veliko pa je takih, ki se uveljavljajo na nevšečne načine. Če se hočete nevšečnostim izogniti, poslušajte naš nasvet: navdušite otroke za šport, zakaj tam bodo tekmovali. Tekme pa so za mladino najlepša priložnost za uveljavljanje. Po trajnih športnih vajah bodo postali Vaši fantje krepki in odporni, nič mehkužnega ne bo na njih. Tudi pri vstajanjem delu bodo vedrejši in vztrajnejši, zakaj pravi športnik noče nikjer zaostajati za drugimi.

Če bi vprašali za nasvet zdravnika, bi Vam odgovoril: šport je zelo zdrav! In to je res. Športne vaje krepijo mišice, utrdijo dihala in srce, navadijo človeka na zdravo in pravilno držanje. Mladenič, ki se resnično navduši za šport, bo sam od sebe opustil pijančevanje, zakaj kmalu bo spoznal, da je pitje alkoholnih pijač in kajenje največji škodljivec športnih uspehov.

Premislite vse to dobro in dovolite otrokom da se v prostem času igraju. In če imajo Vaši fantje veselje do športa, bodite prepričani, da se bodo marsikateri nevšečnosti izognili.

Veliko smuško skakalnico v Planici je prevzelo v oskrbo Koroško smučarsko okrožje. Kakor znano, je ta skakalnica največja na svetu. Povsod jo poznajo, ker so na njej skakali že čez 100 m. Sedaj jo preurejajo in pripravljajo za bodoče velike tekme, ki bodo v Planici od 1. do 7. marca prihodnjega leta. Razen velike skakalnice, je prevzelo Koroško smučarsko okrožje tudi ostale tri skakalnice in oba smučarska doma Športnega kluba Ilirije v Planici.

Uspeh slovenskih atletov na tekmah v Italiji. Trije slovenski lahkoatleti so se udeležili športne prireditve v Schiu in dosegli odlične uspehe. Inž. Stepišnik je vrgel kladivo čez 47 metrov daleč in zasedel drugo mesto. Milanovič je skočil v višino 1.80 m, Košir je pretekel 1.000 m v 2 minutah 30.5 sek. Tudi Milanovič in Košir sta si priborila drugo mesto. O Stepišniku lahko rečemo, da je naš najmočnejši atlet, o Koširju pa, da je najhitrejši.

Ljubljanska občina gradi sodobno športno kopališče v Koleziji v Trnovem. Bazeni za plavalce so že izkopani in obzidani. Tako bomo imeli v Ljubljani kar dvoje lepih kopališč, kjer bodo imeli meščani dovolj priložnosti za gojitev plavalnega športa. Prav je, da skrbi ljubljanska občina tudi za javna kopališča, saj navajajo ljudi na higieno, jih vabijo na zrak in nudijo dovolj priložnosti za zdravstveno okrepitev.

5¹

IZ TRŽAŠKE IN GORIŠKE POKRAJINE

Naučite se izpolnjevati položnice, da boste lahko poravnali naročnino za »Slovenčev koledar«. Položnice bodo priložene v ta namen prihodnji teden, to je dne 1. oktobra, v »Domoljubu«.

p **Tolmin je sprejel novega kaplana.** V Tolmin je prišel novi kaplan, g. novomašnik Stanko Pontar iz Kobarida. Dekliška Marijina družba ga je 7. t. m. sprejela z lepimi pozdravi in mu poklonila koš lepih cvetic. Članica družbe mu je v pozdrav deklamirala lepo pesmico. G. kaplana čaka v veliki tolminski fari mnogo dela. Voščimo novemu gospodu obilo moči in zdravja, pri delu pa božjega blagoslova.

p **Poroka.** Poročil se je g. Berto Ravbar, trgovec, sin znane trgovske hiše v Komnu, z gdč. I. Ukmarjevo, hčerko ugledne družine v Avberju. Obilo sreče!

p **Zbor Marijinih družb.** Dne 11. in 12. sept. je bil na Sv. gori vsakoletni zbor Marijinih družb iz Julijske Krajine. Nad 2000 družbenic iz vseh krajev dežele se je zbralo, da se nebeški Materi zahvalijo za dobrote, se ji priporočijo za zaščito in se opogumijo za bodoče delo. Z družbenicami je priromalo tudi 52 duhovnih voditeljev Marijinih družb.

p **Najdena relikvija.** V kraju Meda so zidarji popravljali neko hišo. Pri delu je eden njih naletel na kos marmorja, na katerem je bilo vklesanih nekaj latinskih besed. Zidarji so bolj iz radovednosti kakor pa iz obzirnosti začeli previdno kopati naprej, dokler niso zagledali majhne skrinjice iz debelega stekla, ki je bila zametana med kamne debelega zidu stare cerkve. Na majceni skrinjici je bil napis: »S. Julianus mart.« (Sv. Julijan mučenec). Ker je bil v skrinjici del kosti, so delavci takoj poklicali domačega župnika, ki je odnesel relikvijo v cerkev. Tako so ugotovili, da je relikvija prava in da je iz tamošnjega ženskega samostana izginila tedaj, ko so za Napoleona francoski vojaki oropali samostan in razmetali vse, kar se jim ni zdelo vredno ali pa je imelo kakšno zvezo z vero. Pozneje so nune dobile relikvijo nazaj, toda iz bojazni so jo zaupale neki zanesljivi osebi, ki je pa relikvijo zazidala v zid svoje hiše. Pozneje so nanjo pozabili in so jo našli šele sedaj povsem slučajno.

p **Hlače moškim!** Zadnjo nedeljo je vesela družba tržaških fantov in deklet napravila kolesarski izlet po Krasu. Dve izmed deklet, ki sta v vsem hoteli sličiti svojim moškim tovarišem in ju je bolna moda že docela zmaličila, sta namesto dostojnih kril oblekli dolge moške hlače. Ko je proti sedmi uri zvečer družba v najlepšem razpoloženju kolesarila skozi Komen, je varnostno oko opazilo nedostojno oblačani mladenki, jima odvzelo kolesi in ju kaznovalo zaradi prestopka. Izlet je bil pokvarjen, družba se je slabe volje, vsa poparjena vrnila v Trst. Dober nauk dekletom: hlače pustite moškim!

p **Gad ga je pičil.** V torek, 16. t. m. popoldne je v bližini Solkana 18-letni Aldo Furlani prekladal kamenje. Ko je hotel odvaliti neko skalo, ga je pičil v desno roko gad, ki se je skrival pod kamenjem. Prepeljali so ga v mestno bolnišnico.

p **Vrabče so dobile svojega dušnega pastirja.** Vrabče, razsežna duhovnija visoko v vipavskih gričih, je bila dalje časa brez stalnega duhovnika. Upravljali so jo kar štirje sosedni gospodje. V sredo, 3. sept., pa je prišel na Vrabče naš novi župni upravitelj g. Bogomil Berce, novomašnik iz Dornberga. Pri kapelici na Vrabčah je bil slovesno sprejet, tam so ga čakali farani v velikem številu. Kapelica je bila lepo okrašena, čez cesto je bil napet mogočen slavolok. Navzoče je bilo zlasti mnogo mladine, v imenu katere je došlega duhovnega voditelja pozdravila deklica Faganel z originalno deklamacijo, ki jo je zložil domačin g. Janez Suša. Od kapelice se je razvil sprevod v cerkev na Tabor, kjer je novi upravitelj maševal za faro. V njegovem spremstvu je bilo več duhovnikov, med njimi vipavski dekan g. Breitenberger in dornberški dekan g. Godnič ter vsi štirje bivši upravitelji. Dekan Breitenberger je v ljubeznivem in duhovitem nagovoru predstavil faranom novega gospoda. Upamo in želimo, da bi naš novi dušni pastir bil zadovoljen z nami in bi ostal dolgo pri nas.

p **Smrt znanega slikarja.** V Trstu je umrl akademski slikar Giovanni Zangrado, eden najstarejših in najbolj znanih tržaških umetnikov.

p **70 letni jubilej tržaškega obrtnika.** Fotografski obrtnik Karel Braulin v Trstu je te dni slavil jubilej, ki je res izreden: 70 letnico izvrševanja svojega samostojnega poklica. Starček je sedaj star 83 let.

p **Marijino Celje nad Kanalom.** Dne 27. avgusta smo imeli sv. birmo. Birmancev je bilo 160, nekaj tudi iz sosedne Benečije. Sprejem nadpastirja in cerkvene slovesnosti so se izvršile lepo in dostojanstveno, kakor se to navadno dogaja povsod.

p **Cene sira.** Uradni list fašistične stranke objavlja najvišje cene sira raznih vrst v raznih italijanskih pokrajinah. Cene znašajo od 12 do 17 lir za kilogram.

p **Cesta Col—Godovič.** Važna prometna žila, ki iz Ajdovščine čez Col, Črni vrh in Godovič gre v Idrijo, veže Vipavsko dolino z Idrijsko kotlino in je ena najvažnejših cest v zahodnem delu naše pokrajine. Oni del te ceste, ki leži med Colom in Godovičem, sedaj temeljito popravljajo. Številne trume delavcev so razmeščene na raznih odsekih. Ponekod cesto širijo, drugod jo hočejo nekoliko preložiti, jo izravnavajo, jemljejo ovinke in klance ter gradijo nov tlak. Tudi na moderno izpeljavo odtokov mislijo in ne pozabijo na vodovodne naprave. Z delom močno hitijo, ker bi ga radi dokončali pred zimo. Prenovljene ceste se vesele vse vasi in naselja, ki leže ob njej, v korist bo pa vsej deželi.

p **Nove orgle.** Prijazna Pliskovica na Krasu bo v kratkem dobila za svojo župno cerkev nove orgle. V nedeljo, 28. septembra ob štirih popoldne bo slovesna odobritev. Spored otvoritvene svečanosti predvideva tudi koncert priznanih mladih mojstrov gg.: župnika Mirka Žileja iz Mavhinj, bogoslovca Renerja in slepega umetnika Franca Špacala, po rodu iz Kostanjevice, ki navzlic svoji nesreči igra tako dovršeno, da ga občudujejo povsod, kjer nastopi. Orgle so delo priznanega mojstra Valička iz Gorice. Izdelane so deloma iz starih orgel, v glavnem so pa nove in so stroške pokrili župljani, ki so na pobudo podjetnega g. župnika Ivana Delpina požrtvovalno zložili kar 21.000 lir.

p **Udar strele.** V nočni nevihti, ki je silovito divjala po Krasu in po tržaški okolici ono nedeljo ponoči, je udarila strela v Tržiču v hišo Riharda Maichen. Porušila je del strehe, dva dimnika ter poškodovala stanovanjske prostore, ljudem pa se k sreči ni pripetilo nič žalega. Škoda, ki jo je povzročila strela, se ceni na 5000 lir.

p **Ladjice iz bankovcev.** Neki Lorenzo Masotti tam nekje pri Novari je doživel pred dnevi veliko presenečenje. Ko se je vračal s trga domov, je našel svojega štiriletnega sinčka, ki je s škarjami rezal bankovce po 100 in 500 lir, da bi iz njih naredil papirnate ladjice. Do prihoda očeta je sinček zrezal že okrog 20 bankovcev.

p **Metan namesto premoga.** Na železnicah v Kalabriji in Lukaniji so začeli za pogon porabljati metan namesto premoga, kar pomeni velik prihranek pri uvozu premoga.

p **Ko so se odprle meje** med Ljubljansko pokrajino in ostalo Italijo, so našli podjetni Ribničani že novo tržišče onkraj meja pokrajine. Na Krasu jih je že mogoče videti povsod, pa tudi v Trstu jih lahko srečaš. Povsod imajo dobre kupčije, sicer se pa dobro blago samo hvali.

p **Po operaciji je umrla.** Gospa Frančiška Nusdorfer, že priletna, 72-letna žena iz Ajdovščine, je bila Trstu operirana. Ko se je vrnila domov, je mirno v Gospodu zaspala. Bila je blaga žena. Zlasti otroci so se radi smukali okrog nje, ker jim je vedno kruh z medom sladila. Bog ji daj po hudem trpljenju večni mir, ostalim pa naše sožalje!

p **Strela je udarila.** Zadnjo nedeljo okrog ene ponoči je v Budanjah udarila strela v dimnik neke hiše, ga zrušila in po zidu zginila v zemljo. Pri tej priliki je onesvestilo 27-letno gospodinjo Terezijo Praček, ki je šele po več urah prišla k sebi.

Molitev za Cerkev in mir

»Osservatore Romano« je 16. sept. objavil poziv sv. očeta, naj bi se v mesecu oktobru, podobno kakor lansko leto v krščanskem svetu zopet opravljala molitev za cerkev in mir. Predstavniki svete Stolice pri raznih narodih bodo povabili škofe, naj bi verniki v oktobru, ki je mesec rožnega venca molili, da bi po posredovanju Matere božje dobri Bog skrajšal dneve preizkušnje za Cerkev in za vse bedno človeštvo. Velika krščanska družina je poklicana, da svoje glasove strne kakor en glas in kakor eno srce v prošnji za usmiljenje božje.

Sv. oče, ki je v to poklican, da tolmači človeškemu rodu božjo voljo, kaže znova na Marijo kot morsko zvezdo, ki naj pomaga tonečemu človeštvu. Rožljanje orožja naj preglasi zaupljiva in ponižna prošnja, ki pri Bogu gotovo ne bo ostala neuslišana. Marija, prepolna milosti, ona, ki se v materinski skrbi sklanja nad vsakogar, ki jo kliče v zadnji uri, na vsakega, ki trpi preganjanje zaradi pravice, Marija bo uslišala tudi glas svojega ljudstva, posebno glas nedolžnih src in bo izprosila lepše in mirnejše čase.

V tem smislu objavlja »Osservatore« članek, in poziva krščanski svet, da se odzove pobudi svetega očeta.

6'

»Slovenčev koledar« naročite takoj! Naroči ga lahko vsakdo čisto enostavno z dopisnico, ki jo naslovite na: Uprava »Slovenčevega koledarja«, Ljubljana, Kopitarjeva 6, provincia di Lubiana. Zapišite prav čisto enostavno: naročam »Slovenčev koledar« za lir 11. ter spodaj še pripišite točen vaš naslov, ime in priimek, kraj, hišno številko in pošto.

Koledar boste plačali v prihodnjih dneh po položnici, ki jo bomo v ta namen priložili našemu listu. Koledar bo obsegal okrog 220 strani formata skoraj tako velikega kakor je oblika »Domoljuba«, ali bolj točno 23.5×30.5 centimetrov. V knjigi bo dosti zemljevidov in slik, ki bodo ponazarjale dogodke in opise, bo tudi mnogo koristnih nasvetov, številne tabele, kakor n. pr. za izračunavanje prostornine lesa, obresti denarja itd. V koledarju bo tudi lepa povest. Poleg koledarja bo vsak naročnik dobil še lepe naše domače jaslice s številnimi pastirci in ovčkami in tudi Sv. tremi kralji.

Naročite koledar takoj, kajti le še par tednov je časa. Tako lepe knjige ne sme manjkati v nobeni naši družini!

Najhitrejši ljudje na svetu so gotovo lahkoatleti. Oglejmo si na kratko česa so zmožni tekalci, ki nosijo ponosen naslov svetovnega rekorderja: najhitrejši v teku na 100 m je ameriški črnec Jesse Owens, ki je pretekel to progo v 10.2 sek. Rekorder na 1000 m je Francoz Ladoumegue s časom 2 minuti 23.6 sek., v teku na 5.000 m Finec Maeki 14 min. 88.8 sek.; v teku na 10.000 m tudi Finec Maeki 29 min. 52.6 sek.; v enournem teku pa je dosegel znani Finec Nurmi 19.210 m, to je skoraj 20 kilometrov.

•

Izumitelj »smrtnih žarkov« Grindell Matthews v Swansea v Walesu je umrl te dni. Uporaba »smrtnih žarkov«, ki naj bi onemogočila vojno, se praktično ni obnesla.

Velikansko zaklonišče zoper zračne napade so zgradili v Budimpešti; tam je tudi prostor za knjižnico, ki šteje nad milijon knjig.

NEKAJ DOBRE VOLJE

Dedek pripoveduje

Moj dedek je bil gozdar v neki vasici na deželi. Kadar so ga ob nedeljah prišli obiskat nenapovedani gosti in se je babica bala, da zajčje pečenke za vse goste ne bi bilo dovolj, ji je ded pomagal iz zadrege na kaj prebrisan način. Nekaj minut pred jedjo je začel gostom pripovedovati tole zgodbo:

»Zadnjič sem šel po opravkih v sosedno vas. Pozno je že bilo in postal sem lačen. Zavil sem v gostilno k »Zlatemu jelenu« in povprašal krčmarja, ali bi mogel dobiti še kaj dobrega za pod zob.

Krčmar je malo pomislil, potem pa je odgovoril:

»Nekaj zajčje pečenke še lahko dobite.«

Tristo zelenih! sem si mislil, od kod pa ima zajčjo pečenko? A ker lovišče v sosedni vasi ne spada več v moj delokrog, sem si na tihem rekel: To ni moja stvar! — in naročil sem zajčjo pečenko.

Dolgo je trajalo, preden je krčmar prinesel skledo z zajčjo pečenko na mizo. Teknila mi je na vso moč, ker sem bil lačen kot volk. Že sem oglodal skoraj vse kosti, ko sem se spomnil svojega psa. Položil sem sklelo s kostmi in ostanki mesa na tla in zaklical psu:

»Aj, aj, ljubček ali bi tudi ti rad zajčjo pečenko jedel? No, kako pravi olikan pes?«

Lahko si mislite, kako sem se prestrašil, ko je moj pes na vprašanje molčal, iz ostankov pečenke pa mi je tožeče zadonelo nasproti: Hov, hov, hov! — Čez nekaj dni sem šele zvedel, da so prav tistega dne krčmarjevega psa ustrelili, ker ga je povozil neroden kolesar...«

Ko je moj ded to zgodbo končal, je njegova žena hitro prinesla zajčjo pečenko na mizo. In naj je bilo okoli mize še toliko gostov — zmeraj je ostala skoraj vsa zajčja pečenka na mizi...

Če človeka prav ne razumejo. Stegu je prišel praznike voščit, sedel k peči ter dejal: »Pa sem zares žejen.«

Graparica: »Malo počakajte, vam prinesem vode.«

Stegu: »Jaz sem rekel, da sem žejen, ne umazan.«

Računaj. Ko je neki šaljivec vprašal modrega Sokrata, koliko dima bi bilo, če bi sežgal skladanico drv, je odvrnil Sokrat: »Stehtaj pepel; kar manjka na teži, je dim!«

Točna. Gospa: »Kje pa so vaša spričevala?« Nova služkinja: »Doma sem jih pozabila, jih pa drugič prinesem. Ampak povem vam, da sem povsod točno vršila svoje dolžnosti. V zadnji službi sem vstajala že ob petih, skuhaja zajtrk, vse sobe in vse postelje pospravila, še preden je kdo vstal.«

Otrok je izginil. Šimen je izvedel, da bo očka. Od same sreče na dan rojstva ni več vzdržal doma. V kavarni je pil dva konjaka, v gostilni si ves blažen naročil dve četrtinki. Žarečega obraza in nekam krivega pogleda se je vrnil domov. Pokažejo mu otroka in kakor v megli zre dobrodušno Šimen malo čudo. Naslednje jutro je njegova prva pot k zibeli. Pa kako se začudi in išče z očmi. Nato žena: »Kaj iščeš, Šimen?« — »Kam ste dejali drugega otročička?«

Med služkinjama. Prva: »Da bi ti samo videla, kako se naša gospa šopiri v moji obleki.« — Druga: »V tvoji obleki?« — Prva: »Da, v tisti, ki mi jo je obljubila dati za božič.«

Važno sodelovanje. Gustl: »Ali je res, da si ti tudi sodeloval pri zadnji mednarodni nogometni tekmi.« — Pepe: »Seveda sem; napumpal sem žogo.«

Težki časi. Prvi tat drugemu: »Da, da, težke čase preživljamo. Nikjer ni več poštenja. Če dandanes vtakneš na eni strani v vrata vetrih, ti ga na drugi strani kdo — ukrade.«

Huda žena. Pri našem sosedu žena nosi hlače. Zadnjič je moral mož poslušati pridigo. Točno sem videl, kako je zamahnila z roko in zaklicala: »Samo besedo še zini in jaz sem — vdova!«

Kip Naše Gospe Presvetega Srca, 35 m visok brez podstavka, ki stoji na hribu 15 km severovzhodno od francoskega Liona, je izdelal nedavno francoski kipar Serraz.

16 oseb je povozil brzovlak na železniški postaji v češkem Brnu.

Smrtno kazen so uvedli za stavkanje na Norveškem.

Letošnji pridelek pšenice v Kanadi je manjši od lanskega v razmerju 83 : 150 milijonov meterskih stotov.

Prve domače bankovce po 100 drahem so te dni natisnili v Grčiji; doslej sta grške bankovce izdelovali Francija in Amerika.

50 žrtev je zahteval vihar, ki je pretekli teden divjal na otoku Luzon na Filipinih.

Vlaki londonskih podzemskih železnic bodo imeli od 1. oktobra dalje samo vozove tretjega razreda.

4000 konj za kmetijsko delo v Grčiji je nakupila na Hrvatskem posebna grška komisija.

Velik požar je nastal v montartrskem okraju v Parizu v tovarni otroških vozičkov. Nad pet milijonov frankov škode.

Več kilogramov čistega zlata in drugih vrednosti so odnesli tatovi iz podzemeljskih shramb narodnega egipčanskega muzeja.

KRATKE z vsega sveta

400-letnico svojega obstoja praznuje letos jedilni list, ve nemški »Der Fremdenverkehr«.

Velik koncert milanske »Skale« je bil te dni v največji dvorani v Monakovem; izvajali so Beethovnovo »Eroiko«.

Zobe iz umetne smole so začeli izdelovati v Švici in pravijo, da so boljši kot zlati ali porcelanasti.

180.000 avtomobilov vozi že sedaj v Nemčiji lesni ali takoimenovani tekoči plin.

Prvo telefonsko napeljavo v Evropi je dobilo mesto Boston pred 60 leti.

338.895 hl piva so izdelale lani slovaške pivovarne.

Samo en dan v tednu smejo počivati gostinski obrati v Nemčiji.

Posebno ministrstvo za propagando bo ustanovila japonska vlada.

Nič mila ne bodo prodajali v letošnjem oktobru v Švici.

Namesto po dva zavojčka cigaret, bodo dobivali kadilci Pariza in okolice odslej samo po en zavojček na teden.

Krušne karte so uvedli s 22. septembrom na Madžarskem. Težaki dobe 600 gramov, fizični delavci 400, ostali 250 gramov kruha dnevno. Vsi pa še posebej 2 kg bele moke mesečno.

100.000 ton trgovskih ladij, v glavnem parnikov za prevoz petroleja in bencina, ima zdaj v delu Španija.

Letni pridelek tobaka v Bolgariji hočejo dvigniti na 100.000 ton.

Dve tribuni sta se podrli med kolesarsko tekmo v Fosu na Portugalskem; 60 oseb ranjenih.

Tovorno letalsko progo so uvedli 25. sept. med ameriškim Njujorkom in portugalsko Lizbono.

Mavzolej za pokojnega nemškega cesarja Viljema II. so začeli graditi v parku p[illegible] zozemskem gradu Dornu.

Okrog 100 ljudi je bilo ubitih in ranjenih pri nedavni železniški nesreči med Miotom in Šimonosekijem na Japonskem.

Skoraj 50 milijonov radijskih sprejemnikov je bilo leta 1941 v Evropi. Računajo, da je radijskih poslušalcev v Evropi več kot 200 milijonov.

Veliko opustošenje je povzročil nedavno potres v Anatoliji v Mali Aziji, 36 vasi razdejanih in nad 500 človeških žrtev.

Naznanilo

n Sv. Anton P. v Veliki Loki pri Višnji gori praznuje prvo obletnico posvečenja oltarja in cerkve. Zato se ondi vrši 28. sept. služba božja ob pol 11. Častilci sv. Antona vabljeni. Romarji morajo izstopiti na postaji Žalna ali Višnja gora.

ČLOVEK IN ZDRAVJE

Pijančevanje v starih časih

Nekdaj so pijančevanje imeli za nekaj, kar ni bilo sramotno. Močni pivci so imeli navado druge klicati na korajžo s tem, da so jih pozivali, naj za stavo z njimi pijo, kdo bo prej omagal. In se je močno družabno pregrešil, kdor je tak poziv odklonil in ni hotel tekmovati v pijančevanju. Francoski pisec Rabelais, ki je bil tudi zdravnik in je živel v 16. stoletju, piše, da more človek svoje prijatelje primerno počastiti le, če jim močno napija in nazadnje z njimi v pijači tekmuje. Angleži so mnogo starih grških in rimskih navad obnovili, med njimi tudi pitje in napijanje. V imenitnih družbah je nastala navada, da so gospodje imenitnim damam napijali, kar so imenovali »toast«. In je bilo veliko vprašanje, ali je kaka dama vredna takega »toasta«, take napitnice. Napijati so imenitniki smeli le damam, ki so bile dovolj spoštovane.

Tudi pijanosti včasih niso imeli za preveliko sramoto. Nekateri so trdili, da je včasih kar celo zdravo, če se človek čez mero napije. Francoski zdravnik Arnaud de Villeneuve je bolnim in slabotnim ljudem celo svetoval, naj se včasih pošteno napijejo. Še ob koncu 18. stol. je bilo hudo moderno, če je kdo na vso moč pijan prikolovratil domov. V začetku 19. stoletja pa so resni ljudje začeli spoznavati, da pijančevanje nad vse škoduje človeku, da ga uničuje telesno in duševno. Spoznali so že posledice pijančevanja prejšnjih stoletij na novih rodovih. Tako so že od 19. stoletja naprej vsi plemeniti ljudje zatirali pijančevanje, ki je velika nesreča za družine in nesreča za ves narod.

Solze ubijajo

Solze, posebno ženske solze imajo veliko moč. Ni treba posebej naglašati, kdaj in kje, ker je to že marsikdo skusil. Fiziki pa poznajo še dva druga zanimiva učinka solz.

Poskusi s solzno tekočino so pokazali, da solze ubijajo bakterije. Solze razmočijo površino očesa in tako odplavijo vso umazanost. Dokazali so tudi, da ima solza še mnogo večji pomen. Če damo na primer nekoliko solz v steklenico, v kateri gojimo bakterije, opazimo, da bakterije hirajo in končno poginejo. Nasprotno pa se bakterije, ki niso prišle v stik s solzno tekočino, razvijajo še naprej. Tega ne povzroča sol, ki jo solza vsebuje, marveč pred nedavnim odkriti lizocim. Če je lizocim pravi vzrok pogina bakterij, potem se je vprav temu sredstvu treba zahvaliti, da je tako malo primerov očesnega vnetja.

Telesna toplota zdravega človeka znaša pod pazduho 36.5 do 37 stopinj, toplota krvi v srcu pa 39 stopinj.

Življenjska doba rdečega krvnega telesca v človeku se more ceniti na štiri tedne do pet.

Galenus, stari rimski zdravnik (leta 131. do 200.), je dejal: Zdravnik je pomočnik narave.

Med delom odda človek v 24 dneh za 1000 gramov ogljikove kisline več kot med počitkom.

Diabetiki izločijo včasih z urinom v enem samem dnevu četrtino do pol kilograma sladkorja, celo tudi do enega kilograma.

Ko normalno odrasel človek počiva ali spi, se skozi njegovo srce v 24 urah pretoči 10 ton teže krvi.

Glava rase. Da glava neprestano rase, ve vsak moški, ki si poskusi nataknitl klobuk, kakršnega je pred desetimi leti izvrstno nosil. Ta klobuk mu bo čepel čisto zgoraj na temenu. Dejstvo je to in dejstvo so tudi izmerili, da postaja človeška glava najmanj do 55. leta čedalje debelejša, pod pogojem, da se ta človek na kakršen koli način duševno zaposluje in da ne živi kakor žival tjavendan. Največjo rast doseže glava med 20. in 40. letom.

Pozor — pri uporabi bakrenih posod! Zaradi delovanja octove kisline na baker nastaja zelo strupena zelena prevleka, ki obstoji iz bakrenega bazičnega acetata. Po vživanju kislih jedil iz bakrenih posod so že često nastala težka zastrupljenja, katerega znaki so: trebušni krči, bruhanje, driska, včasih tudi duševne in živčne motnje. Takoj je treba poklicati zdravnika, ki bo dal sredstva za bruhanje in odvajanje, živalsko oglje in beljakovino poleg drugih zdravil za pozivitev krvnega obtoka in dihanja.

71

ZA ČRNIM DIAMANTOM

Slovenski rudar

Hoj, kam, možje? — Kakor sence gredo.
Ogenj pritajen v očeh jim gori,
nič ne greje samo skeli.
Z lučko v rokah in sključeni
drug za drugim gredo
v črno zemljo
za kruhom, za kruhom ...

V temnem gozdu, v globokem črnem močvirju je rastlo visoko drevo. Polagoma se je postaralo. Korenine so segnile. Zapihal je veter in podrl steblo. Drevo se je pogreznilo v blato. Voda je nanosila peska in zemlje, ki je potiskala drevo globlje in globlje. Zeleno listje je počrnelo in zgnilo, deblo pa je postalo trdo kot kamen.

Prošlo je nekaj stoletij. Iskalci žlahtnih kovin so izkopali veliko, globoko jamo. Mislili so na zlato in srebro, a so našli črni diamant — premog.

In tako so se mrtva drevesa zopet znašla nad zemljo, pod svitom krasnega sonca.

Prvi kos premoga je prišel v kuhinjo: tam so ga užgali in tako z njegovo pomočjo skuhali juno, ocvrli pečenko in napravili močnato jed. Drugi kos je poromal v spalnico, babica je zakurila peč in naložila na žerjavico premog, ki je oddajal sobi prijetno toploto, čeprav je ta čas žvižgal zunaj oster, mrzel veter. Tretji kos se je znašel v plinarni. Tam so ga razgreli v popolnoma zaprtem kotlu in pretvorili v gorečí zrak ali svetilni plin. Nato pa so plin skozi dolge jeklene cevi spustili v ulične svetilke in v razne hiše. Tam so ga po potrebi užgali in v najbolj temnih nočeh so se zasvetile ulice in sobe. Četrti kos premoga je padel v železniški parni stroj: zavrela je voda in se pretvorila v paro, ki je spravila lokomotivo in z njo vred ves dolgi vlak v premik. Tako opisuje črni diamant staro šolsko berilo.

Nam pa je dana naloga, da povemo o premogu še kaj.

Kakovost kakor tudi uporabljivost premoga zavisi od zoglenitve, tekom katere se sestavni del vsebujočega ogljika vedno veča, množina drugih sestavnih delov: vodika, kisika in dušika pa manjša. Pri tem procesu nastane, računajoč z večjo ali manjšo dobo zoglenitve, iz živega drevesa najprej šota, nato sledita rjavi in črni premog in končno antracit. Pripominjamo, da opisana doba ne zavisi samo od časa, ampak tudi od drugih zemeljskih vplivov.

Glede zgodovine črnega diamanta bodi omenjeno, da stari vek kaj malo ve o premogu in njegovi uporabi. Zgodovinarji pravijo, da Grki in Rimljani črnemu diamantu niso pripisovali posebne važnosti. Slavni potopisec Marko Polo, ki je živel v 13. stoletju, pa trdi, da so na Kitajskem uporabljali premog že v starih časih. S splošno uporabo črnega diamanta je začela Nemčija v 14. stoletju. Velikopotezno izrabo premoga pa zaznamuje zgodovina šele v novi dobi.

Kar se tiče svetovne množine premoga, navajajo strokovnjaki število 5000 milijard ton, od katerih pripada Ameriki, na črnem diamantu najbolj bogati deželi, 3500 milijard ton, na Evropo in Azijo pa pride 700 milijard ton.

Večino lastnega premoga uporabijo same dežele proizvajalke. Središča premogokopov so običajno tudi postojanke največjih, zlasti takozvanih težkih industrij.

Kar se tiče izvoza premoga, je na drugem mestu Nemčija, njej sledijo Združene države, bivša Poljska itd. Največja izvozna država za črni diamant je bila doslej zaradi svoje izredno ugodne lege ob številnih morskih potih, neka druga svetovna država.

Kolikor pride bivša dravska banovina v poštev, kopljejo premog v Zagorju, Hrastniku, Hudi jami pri Laškem, v Krmelju pri Št. Janžu na Dolenjskem, v Kočevju, v Velenju, v Zabukovici v

V rovu globoko pod zemljo

Savinjski dolini; zadnji čas pa tudi v Črnomlju in med Škofeljco in Lavrico pri Ljubljani.

Trboveljski rudnik ni bil samo največji premogokop v bivši dravski banovini, temveč tudi v vsej bivši Jugoslaviji. Rudarji so se zarili vanj že v začetku 19. stoletja. Več kot 135 let grabijo venomer iz podzemlja črno kurivo, pa lastniki nimajo bojazni, da bi iztrebili premogova skladišča.

V rudnikih kopljejo črni diamant običa[illegible] pod zemeljskim površjem. Rovi, podzemelj[illegible] poti, so speljani v različnih nadstropjih, pa t[illegible] v različne smeri. V tej krtovi deželi udar[illegible] krampi, ropočejo vozički in škripečejo stroji [illegible] ranega jutra do poznega večera, pa tudi vso n[illegible] Rudarji so zaposleni kar v treh delovnih razd[illegible] jih, vsak po 8 ur.

Preden se poda rudar v rov, se napoti v obl[illegible] čilnico. Tam zamenja svojo dnevno obleko z d[illegible] lovno, ki jo nosi v rovu. Tudi po končanem de[illegible] ga najdemo najprej v oblačilnici, kamor se [illegible] rudar vrnil ves umazan in zmučen. V topli vo[illegible] se očedi, nato se spet preobleče in hiti k svoj[illegible] družini.

V podzemlje vodi jašek. To je navpičen ro[illegible] ki je globok 60 ali še več metrov. Predolga b[illegible] bila pot, če bi rudar plezal navzdol po lest[illegible] Zato se poda v torilo, ki je priprava za spušč[illegible] in dviganje in je podobna košari, viseči na t[illegible] belih jeklenih žicah. Torilo upravlja poseben [illegible]

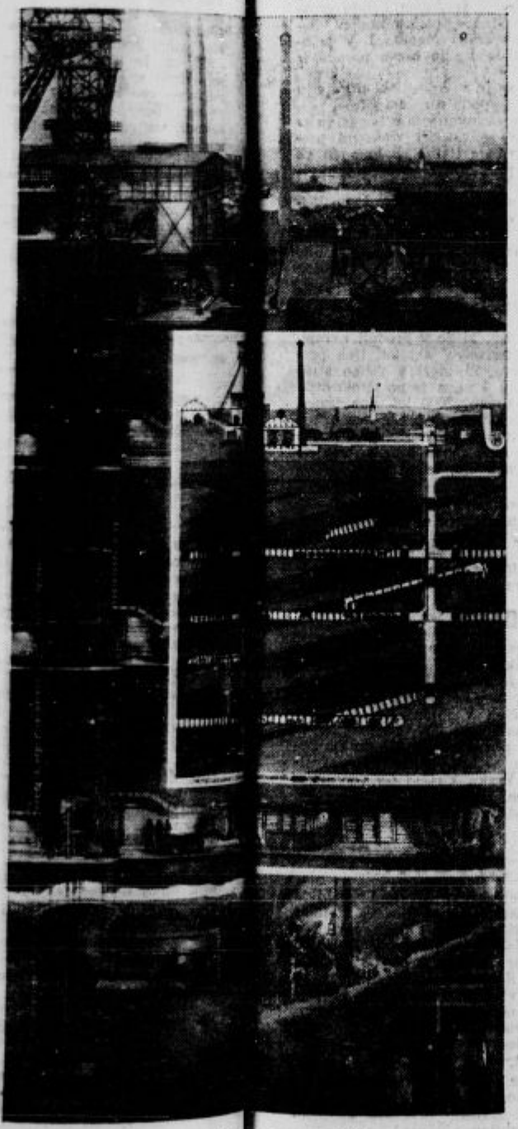

Prerez sodobn[illegible]enega rudnika

[illegible]ač. Torila ne prevažajo samo rudarjev in obiskovalcev, temveč služijo v glavnem za dviganje vo[illegible]ičkov, naloženih s premogom.

Vsak rudar je dodeljen v določeno skupino, ki hodi hkratu na delo. Ko jih torilo odloži, dospejo najprej v rov, ki je spočetka celo kake tri metre visok in širok. Stropi in stene so obokani in obzidani z opeko. Dozdeva se nam, kakor da smo prišli v mogočno klet. Pod stropom svetijo žarnice. Ob zidovih so napete telefonske žice, po katerih je beseda v podzemlju zvezana z onimi, ki vodijo delo v pisarnah.

Na poti skozi rove moraš paziti; po tleh teče namreč proga ozkotirne železnice. Po njej drče vagončki, nazvani hunti. Včasih se moraš previdno stisniti h steni, če začuješ ropotanje prihajajočega vlaka. Če bi kurili podzemeljske lokomotive s premogom, bi dim še bolj pokvaril slab zrak v globokem podzemlju. Zato gonijo lokomotive v rovih elektrika, bencin ali pa stisnjen zrak. Čimbolj gre namreč rov h koncu, tembolj se stiska in niža. Te skromnejše rove imenujejo odkopne. Zbiralni rovi pa služijo za zbiranje in odvažanje premoga.

Pravo rudarsko delo se začenja v odkopnih rovih.

Krampi in lopate se grabežljivo zajedajo v mrko steno. Črni kosi se krušijo in padajo na tla. Delavci jih odmetavajo v tresalne drče. To so posebne naprave, po katerih drče nalomljeni premogovi kosi skozi odkopne rove. Tako jih pritresejo do vozičkov, ki stoje že na razširjenem delu rova, od tam jih spravljajo po zbiralnih rovih na dan.

Izkopavanja ne vrše samo s krampi. Razen ročnega izkopa poznajo rudarji tudi strojne pripomočke. Za strojni izkop rabijo razne zasekovalne priprave in strojna kladiva. To so orjaški svedri, ki grizejo in sikajo v črne stene, da se dragocena ruda v velikih kosih lušči na tla.

Na mestu, kjer je še pred kratkim domovala skozi tisočletja premogova plast, je nastal sedaj prazen prostor. Zato je treba vnetim kopačem velike previdnosti. Prazen rov bi se znal zrušiti na njihove glave in vso skupino bi pokopala sprošćena zemlja. Da ne pride do nesreče, oblagajo

Pri vrtanju v premogovno plast

sproti strope in stene z lesom. Za opornike jim služijo drobnejši smrekovi hlodi, ki jih imenujejo jamski les. Skoraj na vsak četrt metra postavljajo take opornike. Tesarska dela opravljajo rudarji sami. Vsak izučen rudar mora biti vešč tudi tesarskega dela, zato spada tesarska sekira k najpotrebnejšim rudarjevim pripomočkom.

Rudarji imajo pri delu obilo ovir. V mnogih rovih pritiska velika vročina, često po 34 stopinj

Slovenska rudarska družina

Celzija, da celo po 40 in več stopinj. Rudarji odvržejo s sebe suknjiče in srajce in do pasu goli vihte krampe in lopate.

Plini, ki uhajajo iz premogovih plasti, so med najhujšimi sovražniki rudarjev. Kvarijo zrak tako močno, da ne zdržiš dolgo v skvarjenem zračnem mešancu. Zato dovajajo v rov svež zrak z zemeljskega površja. Pa tudi treskalni plin, ki se je vžgal, je že zahteval nešteto življenj.

Kadar je nastala zaradi odvoza premoga kje v podzemlju prevelika votlina, jo založe s ka-

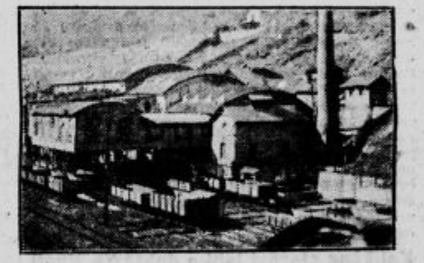

Čistilnica premoga

menjem, ki so ga pripeljali na vagončkih iz kamnoloma in tako odstranijo nevarnost, da bi se površje pogreznilo.

Kje v bližini premogokopa je nameščena separacija, kakor se imenuje čistilnica in pralnica za premog. Tu dele premog po razsežnosti v različne vrste. Če ima nad 100 milimetrov višine, ga nazivajo kosovec. Drobnejših vrst pa je več in so znane pod imeni: srednji premog kockovec, orehovec in zdrob.

Poleg separacije so ogromna skladišča premoga, ki je prišel iz čistilnice. Tam čakajo za prodajo pripravljeni, v skladišču brez strehe, skladi črnega diamanta ugodnih časov: naročil.

Pogled na ogromne kupe premoga v skladišču je sicer zanimiv, vendar pa prav nič razveseljiv. Slabo znamenje je, če so kopice prev[illegible]ke. Zakaj takrat premog ne gre v denar, kakor si to žele tudi oni, ki jim daje izkopavanje črnega diamanta trdo prislužen vsakdanji kruh.

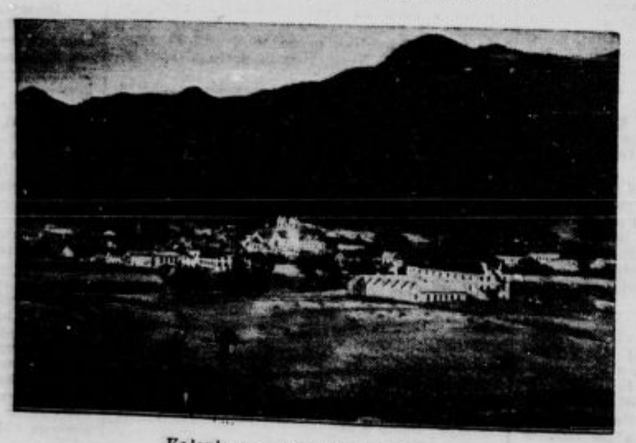

Kočevje z znanim premogokopom

»Mi smo pa od tam doma, kjer se sonce ne smehlja«

ŽIVLJENJE v svetu

Odkod kompas?

Kdo je odkril kompas, je vprašanje, ki ga raziskovalci še niso razčistili. Običajno veljajo za njegove izumitelje Kitajci. Le malokdo pa vé, da se bavi s tem tudi neka arabska pripovedka.

Ta pripovedka pravi, da je Abrahamov sin Izmael, prednik arabskega ljudstva, ko ga je oče zavrgel, potoval proti jugu in dospel po dolgem romanju v dolino Meke. Tam je postal poglavar mogočnega beduinskega rodu. V neki vojni s sosedi je zbolel Izmael vprav v trenutku, ko so se začele sovražne čete bližati. V svoji stiski je zato pomolil k Alahu in ta je vrgel z neba kamen, ki je obležal pred Izmaelovimi nogami.

Bolnik se ga je dotaknil in je pri tej priči ozdravil ter potolkel sovražnika. Kamen iz neba ni bil nič drugega nego sloviti »črni kamen« Kaabe, ki je storil še marsikakšen čudež. Ozdravil je ljudi od kužnih bolezni. Sosedi so Izmaelovemu ljudstvu ta čudodelni kamen zavidali, pa so ga skušali dobiti na vse načine. Nekega dne so poslali v Meko tropo krepkih mož, da bi ga ukradli. Možem je to uspelo, toda Izmaelovci so jih začeli takoj zasledovati. Na begu so tatovi kamen odvrgli, ki se je pri padcu na tla razbil na več kosov. Poskušali so jih spraviti spet skukaj, toda nekoliko drobcev se je izgubilo. Eden teh drobcev je prišel v roke nekemu brodarju, ki je na ladji ugotovil, da kaže drobec z eno stranjo vedno prot severu, z drugo pa proti jugu.

Zanimiv tehnični poskus

Neki mlad tehnik iz Kassla je napravil nedvomno zanimiv poskus. Oblekel je potapljaško obleko, vzel s seboj kos tračnic in pripravo za avtogeno varenje ter se spustil pod vodo. Pol ure je ostal spodaj in v tem času je izrezal iz tračnice ovalni kos železa. Plamen gorilca je bil zaščiten s plaščem stisnjenega zraka, ki je povzročil, da je nastal okrog plamena prazen prostor z 12 cm premerom. Plamen v teh prilikah ne ugasne, ker se voda trajno odriva z dovajanjem stisnjenega zraka. Poskusu pripisujejo v nemških tehniških krogih velik pomen, ker bo, če se ta postopek izpopolni, mogoče spreminjati železne konstrukcije pod vodo, kar je bilo doslej zvezano z velikimi stroški in z ogromno potrato časa.

Kolikšno starost lahko dosežejo živali

Odgovoriti na to vprašanje ni lahko. Kajti le malokatera žival umre naravne smrti. Preveč ima sovražnikov. Navadno konča nasilno. Redke so živali, ki umro od starostne obnemoglosti. Najmanj časa žive hrošči in žuželke. Visoko starost pa dosežejo ribe. Tako dosežejo krapi starost do 100 let. V starih letih postanejo ribe lene, mirno se drže v vodi in se zganejo le, če se jim približa kak masten plen. Med dvoživkami dosežejo krastače posebno visoko starost. Žive do 40 let. Žabe poginejo prej. Tudi kače živijo zelo dolgo. Pravi Metuzalemi so želve, ki dosežejo 200 do 300 let. Ptiči v splošnem ne dosežejo visoke starosti. O orlu vedo, da doseže 60 let, papiga pa celih 100 let. Izmed vseh vodnih ptičev je labud najbolj trdoživ. Živi do 60 let. Celo gos bi živela 40 let, če bi je prej ne pojedli. Ptiči-pevci žive največ 15 let. Med sesalci je slon pravi Metuzalem. Živi dobrih 150 let. Kralj živali, lev, pa le 70 let. Medved more godrnjati le 50 let. Ostala divjad živi tem manj časa, čim manjša je. Zajec bi letal okrog le 8 let, če bi ga lovec nikoli ne ustrelil.

Se noče prepirati

Stric Polde je prišel obiskat svojo žlahto v Ljubljano ter je že mesec dni tam, ne da bi se zmenil za odhod. On in ona sta že oba obupana, ker je stric pri najboljšem zdravju in teku. Ona je nazadnje naredila imeniten načrt, da bi se strica odkrižala. Zaupala je svoj načrt le svojemu možu, ki naj bi ga pomagal uresničiti. Opoldne pri kosilu naj mož začne robantiti, češ, da je juha zasoljena. Ona bo na vso moč huda zaradi te obdolžitve. Nazadnje naj razsodi stric. »Če bo meni dal prav, ga ti vržeš iz hiše, če pa bo tebi dal prav, ga vržem jaz!« tako je velela ona in tako je obveljalo. Naslednje opoldne je ona prinesla na mizo juho. Mož je takoj po prvi žlici udaril s pestjo po mizi in zaklel: »Tale juha je zasoljena! Ali res ne moreš paziti, kakšno brozgo devlješ na mizo?« — »Kako govoriš?« se je razburila ona. »Ta juha naj bi bila zasoljena? Ali nimaš nobenega zdravega okusa več v sebi? Naj pa stric pove, ali je juha res zasoljena ali ni!?« Stric Polde pa je mirno srebal juho s svojega krožnika in je pravkar izpraznil prvi krožnik. Začel si je nadevati drugič. Potem pa je spregovoril: »Teh šest tednov, kar še mislim ostati pri vama, se res ne bom prepiral.«

Čistilci ušes na Kitajskem

Če potuješ po severni Kitajski jeseni, ko je rado vetrovno, se ti zdi, da jo bo takoj treba popihati iz te dežele. Veter dviga v prah izpremenjeno izsušeno ilovico in ta prah sili v oči, nabira se pod obleko in pokrije ti vse telo. Človeku ne diši jed, v ustih čuti blato. Oči se mu solze in ušesa ima tako zamašena, da sliši glasove iz neposredne bližine kakor bi prihajali iz velike daljave. Zato se ne smemo čuditi, da se na Kitajskem preživljajo nekateri ljudje tudi s tem, da čistijo svojim bližnjim ušesa. Kitajski čistilci sedijo na oglih ulic po kitajskih mestih kakor pri nas postreščki in čistilci čevljev. Na mesto ščetk imajo strgulice, žličice in podobno orodje. Njihovo delo terja mnogo spretnosti.

Slama kot surovina

Slama je med najmlajšimi surovinami v industriji. Prej so slamo uporabljali samo v papirni industriji, zdaj pa ji poskusi odpirajo poti tudi v druge industrijske panoge. Posebno važna je postala slama za industrijo stanične volne v onih državah, kjer je dovolj žita in premalo lesa.

Nizozemska industrija umetne svile se je samo zaradi tega lotila izdelave stanične volne, ker ji slama nadomešča les. Z nemško in italijansko pomočjo uvajajo v Španiji industrijo umetnih vlaken in bodo prvi obrati že prihodnje leto dali okrog 3.7 milijona kg umetnih vlaken, pri čemer bodo porabili kakih 35 milijonov kg slame. V petih letih se bo proizvodnja dvignila na 27 milijonov kg umetnih vlaken.

S predelavo slame je tudi Madžarska dosegla pomembne uspehe. Lanena slama in odpadki, ki so jih prej metali na smeti in zažigali, dajejo zdaj dobro prejo za izdelovanje tkanin, ki nadomeščajo bombaževino. Novi preji so dali iznajditelji ime »kotonin«. Iz letošnje lanene slame in odpadkov, ki jih cenijo na 16.000 ton, bodo pridobili 1600 ton »kotonina«, kar bo v madžarskem tekstilnem gospodarstvu dobrodošlo dopolnilo rezerve surovin.

Raj na zemlji

Tisk in kino se bavita zadnje čase z otokom Bali, ki ga imenujejo »svet umetnikov«, edini otok, katerega še ni oskrunila civilizacija.

Bali leži nekaj kilometrov od velikega otoka Java. Dostop do otoka je zelo težaven zaradi strmega obrežja in visokih gora, v katerih zavetju žive ljudje mirno, zadovoljno prastaro življenje. Ljudstvo je sicer razdeljeno v strogo ločene razrede, zemlja pa pripada posameznim vasem, v katerih vladajo skupščine vseh oženjenih mož. Da je Bali še ohranil svojo neodvisnost, se mora zahvaliti modri odredbi, ki strogo prepoveduje vsako prodajo zemlje tujcem. — Tudi pri divjakih se človek lahko marsikaj pametnega nauči.

Kava ni kava

Na Novih Hebridih, otočju v Tihem oceanu, imajo domačin neko posebno pijačo, ki jo delajo iz neke vrste poprove rastline, in jo imenujejo »kava«. Njihova kava ima skoraj iste učinke blažene zaspanosti, skrajne sreče in zadovoljnosti in pozabljenja vseh skrbi, težav in nadlog, kakor opij. Vendar pa »kava« nima tako strašnih posledic za zdravje. Še mnogo nedolžnejša je menda kot alkohol. — Preden so prišli na otoke večji oddelki belokožcev, zlasti Angležev, so domačini živeli lepo brezskrbno in mirno življenje ter šteli preko milijona ljudi. Belokožci pa so jim prepovedali »kavo«, jih mesto nje nalivali z žganjem, ki je povzročil nasilja, pokolje in izumiranja, tako da je danes samo še 45.000 domačinov. To je delo civilizacije!

Kratke zanimivosti

Obednice na drevesih. Nedaleč od Pariza se nahaja »Robinson Crusoe«, gozd z orjaškimi drevesi. Semkaj prihajajo na oddih letoviščarji; restavracije in tudi bari se nahajajo na drevesih, s tem da je okrog debla narejena miza, pod njo je pod iz desk, pritrjen na debele veje tik debla.

Pravljica vzhoda. Volk, lisica in lev so šli skupaj na lov in ubili kozo, jelena in zajca. Tedaj je rekel lev volku: »Razdeli zdaj plen!« Volk je dejal: »Koza je zate, jelen zame, zajec pa za lisico.« Zaradi tega odgovora se je lev ujezil, planil na volka in ga raztrgal. Potem je dejal lisici: »Pa ti razdeli plen!« In lisica je rekla: »Koza bo za tvoj zajtrk, jelen za kosilo, zajec pa za večerjo.« Tedaj jo je vprašal lev: »Pri kom si se pa naučila tako pravično deliti?« »Pri volku, ki leži pred teboj, moj gospod in kralj,« je odgovorila lisica.

Grob Menesa I. Raziskovalec Walter Emmery je odkril blizu Sakkare v Srednjem Egiptu grobnico iz dobe prve dinastije egiptskih kraljev. Domneva, da gre za grob kralja Menesa I. V grobnici so našli tudi kraljev žig in razno posodo iz gline.

Bahač. Celo uro se je v železniškem kupeju baharil »mogočen« gospod ter dolgočasil sopotnike s svojim pripovedovanjem o bogastvu in podobnih stvareh. Pa je vstopil vlakovni preglednik in zahteval vozne listke. Bahač mu ga je pomolil, ne da bi prenehal z govorjenjem. — »Kam pa se peljete?« ga je vprašal. — »Za božjo voljo, ali ne znate brati, saj stoji na listku,« ga je nahrulil »mogočni« tako, od zgoraj doli. »Na tem listku, ki ste mi ga izročili, stoji, da imate uro v zastavljalnici.« Baharije je bilo nato konec.

Najstarejše drevo. Po mnenju nemških rastlinoslovcev stoji najstarejše evropsko drevo v Lužici, in sicer pri letoviškem kraju Krombachu pri Cvikavi. To drevo je tisa, ki so v Srednji Evropi, kakor znano, že zelo redke. V skupini treh prastarih tis je tudi drevo, ki meri v višino sicer samo 13 m in v obsegu 4 m, a je po strokovnjaških cenitvah staro najmanj 2000 let. Ena izmed vej tega drevesa, ki je debela le 6 cm, ima n. pr. nič manj nego 128 letnih krogov. Umevno, da so časi zarezali v drevo že globoke brazde, toda od kar tamkajšnji ljudje pomnijo, se na zunaj bistveno ni spremenilo.

Vodni vrtinci. Opazovanje in filmski posnetki velikega števila vodnih vrtincev so spravili na dan nenavadno dejstvo, da se vrtinci na južni polobli vrtijo v smeri kakor kazalci na uri, na severni polobli pa narobe. Brškone se to dogaja pod vplivom zemeljskega vrtenja.

Dopis

Rovte nad Logatcem. Župna cerkev bo kmalu na novo poslikana. Na Mihelovo nedeljo se bo sveti Mihael že postavil z novo obleko. — Zadnji čas smo pokopali Gašperja Jelovška s Petkovca. Naj počiva v miru! — Da boste imeli pozimi kaj čitati, naročite čimprej »Slovenčev koledar« pri poverjeniku Hladniku Petru ali pa v župnišču. — Izšle bodo tudi povestne knjige po 5 lir. Vsaka knjiga bo večja kakor včasih Večernice. Letos mohorjevk ne bo, zato sežite po teh, da vam ne bo dolgčas pozimi.

Novi grobovi

m Umrli so: v Selcah nad Škofjo Loko brata Žane in Štefan Luznar, v Splitu slovenski slikar in profesor na ženski gimnaziji Franc Kopač, v Podbrezju 83-letna Manca Paulinova, v Mariboru bivši davčni inspektor Ludvik Avšič, v Kočevju rudniški ravnatelj v Kočevju inž. Jan Hamrla. — V Ljubljani je odšel v večnost kapetan I. kl. v p. Franc Jere, narodna učiteljica Mara Apih, Mencej Albin, gozdarski pristav inž. Martin Vraničar, zobni zdravnik dr. Josip Tavčar, 73-letni Guinot Alain in Tomaž Presl. — Naj počivajo v miru!

m H Gospodu je odšel po večno plačilo g. Franc Močnik, duhovni svetnik in župnik iz Otopne pri Rogaški Slatini. Blagemu gospodu svetniku bodi Bog obilen plačnik!

Iz česa je sestavljena zemlja

Površina, na kateri živimo, ni vsa iz iste snovi. Mi ponekod hodimo po pesku, drugje po ilovici, drugje spet po trdi skali. Če kopamo globoko v zemljo, naletimo na rudnine, kakor zlato, baker, srebro, ali pa na premog.

V naravi poznamo različne stvari. Poznamo recimo kamenje, ki je lahko tako ali tako, poznamo mehko zemljo, recimo ilovico, poznamo premog, poznamo lapor itd. Vse to imenujemo z besedo snov. Vsaka snov je pa lahko v trojnem stanju: v trdnem, tekočem ali plinastem. Če kako trdno telo postane tekoče ali plinasto, se njegova snov nikakor ne izpremeni. Tako mi vemo, da je prav za prav led le voda v trdem stanju, vodna para pa je le voda v plinastem stanju.

To je treba vedeti, če hočemo proučiti snovi, iz katerih je sestavljena zemlja. Pod besedo zemlja mi pojmujemo vso kroglo ter pri tem mislimo tudi na ves zrak, ki obdaja zemljo, torej na vse, kar je trdega, tekočega ali plinastega. Mi sami sebe smatramo kot živa bitja, ki žive na trdi površini zemlje, toda nikoli izven zemlje. Kajti resnica je le ta, da je velik del snovi, ki sestavljajo zemljo, prav za prav nad nami, in sicer v višini nekaj sto kilometrov, torej da se mi gibamo ne toliko na zemlji marveč v zemlji. Popolnoma nad zemljo se mi ne moremo nikoli dvigniti. Tudi če se dvignemo z letalom v velike zračne višine, nas vedno obdaja zemeljska snov.

Velika krogla, ki se vrti v brezdanjem prostoru in na kateri mi živimo svoje bedno življenje, je torej sestavljena iz mnogovrstnih snovi. Kakor smo rekli, moremo vse te snovi spraviti v trojno stanje, trdo, tekoče in plinasto ali pa tudi še v kakšno drugo stanje, ki ga pa mi dosedaj še ne poznamo.

Recimo, da imate pred seboj srebrn ali pa zlat novec. Oba novca sta iz trde snovi, oba sta primerno težka in oba se svetlikata. Toda eden je iz zlata, drugi pa iz srebra. Lahko jih stopite, jih lahko spravite v plinasto stanje, lahko jih spravite zopet nazaj v tekoče stanje in še dalje ponovno v trdo stanje, toda srebro ostane vedno srebro in zlato vedno le zlato. Torej ostaneta ti dve kovini v vseh svojih stanjih vedno isti in neizpremenjeni.

To sta torej že dve snovi, iz katerih je sestavljena zemlja in ki se ne moreta izpremeniti ena v drugo. Povedali vam bomo nasproten primer. So nekatere snovi, ki se popolnoma razlikujejo med seboj, pa so vendarle končno iz iste snovi. Vzemimo diamant, svinčnik in kosček premoga. Vsak človek ve, da se te snovi popolnoma med seboj razlikujejo. Pa vendar vam lahko mirno zagotovimo, da so vse te tri snovi prav za prav iz iste snovi.

Te tri snovi so namreč različne po videzu, različne po barvi, različne po trdoti, različne po teži, jih najdemo na različnih krajih. Med njimi je veliko večja razlika, kakor pa med zlatnikom in srebrnikom. In vendar, če postavim diamant v zelo zakurjeno peč in ga grejem tam do visoke temperature, bo zgorel na isti način kakor če vržem kosček premoga na ogenj. Zakaj to? Vse te tri snovi so sestavljene iz iste prvine, ki se imenuje ogljik. Torej so vse te tri različne snovi med seboj prav za prav le ena sama, ki pa ima razne oblike. To je nekako tako, kakor voda. Voda je ena sama snov, kadar je v tekočem ali kadar je v trdem ali plinskem stanju.

Zdaj pa dobro pazite, kajti to vas lahko zmoti in privede do napačnih zaključkov.

Znanstveniki so si postavili cilj, da ugotovijo razliko med raznimi snovmi, ki sestavljajo površino zemlje. Ta znanost, s katero se ti znanstveniki bavijo in ki je ena izmed največjih modernih znanosti, se imenuje kemija. Kemiji se mora človek zahvaliti za velik del moderne industrije in modernega napredka.

Ko torej ti znanstveniki proučujejo kakršno koli snov, jo sestavijo v tiste snovi, ki se potem same ne dajo več sestavljati. In te snovi, ki jih ni mogoče nikakor več dalje razstavljati, mi imenujemo prvine ali pa s tujo besedo elemente.

Morda ne razumete, kaj hočemo s tem reči. Vzemite sami zlat prstan, dajte ga na ogenj, ohladite ga, raztopite ga, razbijte ga, naredite z njim kar hočete, vedno bo ostal le zlato. Naredite isto z železom ali z bakrom. Železo bo ostalo vedno le železo, baker vedno le baker. Nikoli ne boste mogli razstaviti zlata v več različnih snovi, ki bi jih potem spet mogli združiti in narediti iz njih zopet zlato. Zato torej pravmo, da so zlato, baker in železo prvine ali elementi.

Zdaj pa vzemimo drug primer. Vi gotovo poznate Pivkovega Toneta, ki ima na koncu vasi žganjekuho. Pojdite k njemu in ga vprašajte, kako on pridobiva žganje. Odgovoril vam bo, da pridobiva žganje iz jabolčnih ali pa vinskih tropin. Vi to že veste, da ima žganje v sebi alkohol, jabolčne tropine pa ga nimajo. Kako je torej mogoče dobiti alkohol iz snovi, ki alkohola sploh nima? Na to vprašanje bi vam lahko Pivkov Tone kar sam odgovoril. V bakrenem kotlu se prekuhavajo jabolčne tropine toliko časa in pod tako vročino, da se sprostijo iz njih nekatere snovi in se pod vplivom silne vročine spreminjajo v alkohol. Torej so tropine sestavljene iz raznih snovi, ki jih lahko razdružimo in sestavimo z njimi nove snovi. Torej imamo mi dvojne vrste snovi. Ene so take, ki jih mi ne moremo nikakor več dalje razstavljati, in to so prvine, druge pa so spet take, ki se dajo razkrojiti v osnovne prvine in te prav za prav imenujemo s svojskim imenom spojino.

Zdaj mi lahko sklepamo, da je vsa zemlja sestavljena iz nekih spojin in iz nekih prvin. Spojin je veliko, prvin je pa sorazmerno zelo malo. Vseh spojin je ogromno, vseh prvin ali elementov pa je samo 92. Točneje povedano: vseh spojin je okrog 253.000. Zdaj pa strmite! Ogromna površina zemlje naj bi bila sestavljena samo iz dvaindeveteset prvin! Ali je to možno? Seveda je tako. Računati pa moramo, da se te prvine združujejo med seboj pod toliko in toliko različnimi okoliščinami in toliko in toliko različnimi medsebojnimi razmerji, in zato ni nič čudnega, če nastane iz teh 92 prvin 235.000 spojin!

Kako so iznašli frak. Pred 150 leti je neki nerodni natakar z omako polil pariškega krojača Jeana Jacquesa Fracasa. Ta je ves jezen stekel domov, da bi se preoblekel. Tedaj je videl, da mu je bila suknja le spredaj polita. Krojač je vzel škarje in odrezal suknji sprednja dela in je tako nehote iznašel slovesnostno oblačilo moškega sveta: frak. Spočetka so kaj pisano gledali to oblačilo, a slednjič je prišel v modo in je dobil ime po iznajditelju krojaču Fracasu. — Seveda ni bil tedanji frak še tak kot je dandanašnji. Predvsem ni bil črn, marveč različnih barv; škrici so segali do tal. K fraku so spadale hlače dokolenke.

Wm. H. Prescott (1796-1859) iz Salema Mass je bil popolnoma slep ko je začel pisati zgodovino Španske, Mehike in Peru. Veščaki trdijo, da je ta Prescottova zgodovina najbolj popolna.

Smola barona Dorivala

»Prijazen gor, prijazen dol! Ženitvanjski sleparji so vsega vajeni.«

Ruta vzdihne.

»Res je zelo žalostno, da take reči počenja.«

»Kaj nas briga? Če so na svetu ženske, ki gredo takemule ciganu na limanice — je za naju vseeno.«

Ruta spet vzdihne.

»Kaj pa ti je?«

Konzul jo pogleda.

»Ne!« ugovarja Ruta. »Zdaj me ne smeš gledati! Saj si mi obljubil!«

Spet zame očetoto glavo v roke in jo tako obrne, da je ni mogel videti. Konzul se ni branil. Videl je, da ima Ruta mokre oči. Temna slutnja ga stisne. Tiho ji reče:

»Kar govori, dete!«

Ruta napne vse sile. Ni se hotela obnašati kakor butasta, nesrečno zaljubljena deklica. Močna je hotela biti. Ne bo se ji oče smejal.

»Dobro veš, oče, da sem mu obljubila trideset tisoč dinarjev, če nam dobi pismo. Za denar mu ni bilo dosti. Prav nič. Hotel je le — —«

»No, kaj je hotel?«

»Oče — moja roka! Me boli!«

»Naprej, naprej!«

»Zahteval je — dva poljuba.«

Konzul je spustil roko. Hotel se je obrniti k njej, pa mu je Ruta zatisnila oči.

»Tako — zdaj ti tiščim oči, ker se zmerom obračaš!« pravi. Ko je nekaj dni pozneje prinesel pismo, sem mu dala en — poljub. Zares samo enega, oče!«

»Naprej!«

»Nimam nič kaj povedati. Poslej ga nisem nič več videla. Tudi sam ni dal nobenega glasu od sebe. Prav nobenega.K tebi tudi ni prišel po denar. Hotel je torej imeti od mene samo poljub! Samo poljub!«

»Čuden obešnjak!« zamrmra konzul.

»Pa veš, oče kaj mi je s poljubom naredil? Zavdal mi je. Vedno moram nanj misliti. Dostikrat me prime hrepenenje po njem — ne verjameš, kakšne misli se mi potem podijo po glavi. Tako mi je, da bi morala letati po vsem mestu, da ga poiščem, da ga še enkrat vidim, da ga še enkrat slišim govoriti — ah, kaj vem! Mi sedimo lepo na Prulah, v razkošni vili in on — ki smo mu hvalo dolžni, da se lahko brez skrbi veselimo življenja — sedi morda za jetniškimi zidovi in nima nikogar, ki bi mu rekel prijazno besedo!«

Ruta prestane.

»Saj! In — in meni je pri srcu, da bi kričala!«

Konzul jo nalahko poboža po laseh.

Pusti jo, naj joka. Ne zine niti besedice. Ganilo ga je. V skrbi za njega se je podala v zvezo s tem čudnim človekom! Od veselja, da je pismo vendarle prišlo v njegove roke, se za ceno ni zmenila. Ali naj mu pismo poplača s svojo srečo?

Ne! Niti v glavo mu ne pade, da bi njegovo pametno dekle obesilo srce na človeka, ki ga preganjajo vse mogoče policijske oblasti zaradi vseh mogočih zločinov. Le počasi! Dekle naj se najprej umiri — ji razloži, kako — kako je vse neumno bilo!

Po kratkem premolku pravi Ruta:

»Oprosti, oče, da sem tako ravnala. Saj se drugače ne cmerim! — Pa — včasi ne gre drugače. Zdaj vse veš. Pomagati — pomagati mi ne moreš. Kaj takega mora človek sam poravnati.«

Konzul se popraska.

On je drugačnih misli. Zdaj je lepa prilika, da ji da očetovske nasvete. Razložiti ji je treba lepo vse po pravilih pravilnega mišljenja.

»Poslušaj me!« prične. Predvsem moraš imeti pred očmi, da nismo več v časih zaljubljenih vitezov in lepih princezinj. Nič več ni plemenitih razbojniških poglavarjev, o katerih smo brali, ko smo bili še otroci! Današnji roparji in zločinci nimajo prav nič več ne junaštva ne plemenitosti. Poleg tega današnji človek preveč trezno misli. Kar tiče tvoje zadeve, imej vedno pred očmi, da je ta človek premeten hotelski tat, dalje — «

»Nikar se ne mači, oče!« pravi Ruta.

»Kaj?«

Dobravlje. 300 letnica cerkve na Mali Šmaren kaj lepo potekla. Dobravci so se na ta redki praznik z vnemo pripravljali duhovno in zunanje. Duhovno: v cerkvi so se vrstile v trideevnici ure češčenja, pridigovanje in druge pobožnosti že prejšnji dan in vso noč. Bilo je nekaj nenavadnega, a prisrčno lepega. Na praznik sam je vreme malo nagajalo, vendar so vaščani vztrajali in so postavljali mlaje, vence, slavoloke, da so se tujci kar čudili, odkod tolikšna vnema. Dopoldne je bila zopet gvardijanova peta maša. Voditelj slovesnosti, č. g. pater Odilo je v lepih besedah krepko in v srce segajoče govoril o pomenu praznika. Popoldne ob štirih smo pa le prižgali svečke po vseh oknih. Iz vseh sosednih fara so prihajale množice kljub vetrovnemu in deževnemu vremenu. Pred procesijo je domačin in znani govornik č. g. Stanič v zgodovinsko lepo zasnovanem govoru povedal Dobravcem marsikaj novega o njih cerkvi. Zaradi obilne množice je moral govoriti pred cerkvenimi vrati. Potem se je pa razvila nad vse veličastna procesija. Okrog dva tisoč ljudi je spremljalo Gospoda, ki je obiskal vse fraklje dobravske. Oko ni vedelo, ali bi se čudilo belooblečenim angelčkom ali lepim slavolokom ali moški pobožnosti mož in fantov. Vsi so bili kot eno v molitvi in proslavi. Ko se je procesija po skoro dveurnem obhodu vrnila, so pevci še enkrat zapeli domačo pesem na čast prazniku. Besedilo je zložil domačin g. Stanko Breščak, uglasbil, in to zelo ubrano in mogočno, pa g. pevovodja Vrčon. Vsi udeleženci so med darovanjem prejeli spominske podobice. Ljudstvo se je kar nekam težko razhajalo iz prijazne dobravske cerkve. Radostno so se pogovarjali, kako lep in redek praznik so učakali. Res, vsa čast vrlim Dobravcem in pa svetokriškemu gospodu župniku, ki je bil duša te prelepe domače slovesnosti!

Strahovita nesreča. V soboto pred Malim Šmarnom je Tolminsko pretresla huda nesreča. Znano podjetje bratov Štrukljev je s tovornim avtom peljalo les in grede v Javorco za Tolminom. Avto je krmaril solastnik Ludvik Štrukelj. Poleg sta še sedela njegov brat Viljem in delavec Podgornik Milan. Na avtu so se še vozili delavci: Kovačič Rudolf in dva Kovačiča Franca ter Podgornik Jože. Vse je šlo v redu po strmih ključih nad prepadi. Bilo je že proti poldnevu. Bili so ravno na cesti iz Javorce v Zatolmin. Hipoma se zemlja udere, rob ceste se useda. Težko vozilo se zamaje. Krmar zaman obrača, voz se nagiblje in se zakotali po rebri sto petdeset metrov globoko v prepad. Vse je za hip tiho! Potem pa stokanje

IZ RAZNIH KRAJEV

in obupni klici na pomoč. Delavci na vrhu so že pravočasno odskočili, le Rudi Kovačič je malo ranjen. Čudežno se je rešil Jože Podgornik. Njega je vrglo na tla in — vsa teža se je prekobalila čezenj, a on je ostal nepoškodovan. Milan Podgornik, ki je sedel v kabini, je tudi ostal neranjen, le obleko mu je vso posnelo z života. Najhujše pa je prizadelo oba brata. Ludvik je na mestu ostal mrtev. Viljemu je pa polomilo roke in noge. Avto je ves zmečkan. Po prvem strahu so nepoškodovani delavci zdirjali v Tolmin. Takoj se je odpravil vojaški avto reševat ponesrečence. Mrliča so prepeljali v Tolmin k svetemu Urhu. V torek je pa bil pogreb na domače pokopališče pri Sv. Luciji. Vsa soseska žaluje s prizadeto družino.

Kaj nad Kanalom. Na angelsko nedeljo obhajamo pri nas svoj drugi farni praznik. Morda še bolj slovesno kot prvega, sv. Jurija, ki je včasih še pod snegom. Cerkvene svečanosti so se ob udeležbi sosednih gospodov, vseh faranov in obilo sosedov prav lepo izvršile, Le par nadutim pijancem v krčmi se je zahotelo se malo postaviti; dokler jih ni ostra župnikova beseda ukrotila. — Tujcu, ki obišče našo farno cerkev, se zdi ta precej prazna, čeprav naredi prijeten vtis. Res je to, zato pa je tudi naš skrbni gospod župnik Žerjal podvzel široko zbirko, da bi okrasil svetišče kakor se spodobi. Bog daj, da bi se mu s sodelovanjem vseh dobrih faranov to tudi posrečilo.

Novo mesto. Novomeški SK Elan je gostoval ono nedeljo v Ribnici, kjer je s tamošnjim nogometnim društvom odigral prijateljsko tekmo ter jo odločil z uspehom 4 : 1 v svojo korist. — Zadnji ponedeljek je bil sejem za prašiče. Dogon je bil velik, vendar je bilo povpraševanje po mladih prašičih razmeroma majhno. Zato so cene nekoliko padle.

Razdrto pri Št. Jerneju. Tesar Anton Bučar je podiral leseno šupo. Sredi dela se je nenadoma vse ogrodje šupe zrušilo na Bučarja in ga pokopalo pod seboj. Dobil je razne poškodbe in je moral na zdravljenje v kandijsko bolnišnico.

Naklo pri Kostanjevici. Posestnik Martin Pirc je vozil oni dan iz gozda domov drva. Med potjo ga je konj brcnil v trebuh in mu prizadejal hude notranje poškodbe.

Dobrunje pri Ljubljani. Posestnikovega sina 11 letnega Ivana Škrjanca je na paši napadla krava. Pri tem je fant tako nesrečno padel, da si je zlomil roko.

Cerkniška dolina. V Cerknici se je ustanovilo društvo Rdečega križa z nalogo, da pomaga tistim, ki trpe hudo pomanjkanje. Vsi, ki ste blagega srca, vpišite se v društvo kot redni ali podporni člani in tudi sicer pomagajte, kolikor morete. — Občinska uprava je pozvala vse, naj obdelajo v jeseni, kakor tudi spomladi čim več zemlje. — Pri delih za Dolenjo vasjo je zaposlenih precej ljudi. Potrebno je še večje število delovnih sil. Seveda pridejo najprej v upoštev brezposelni iz domačih krajev.

Kandija pri Novem mestu. Te dni se je pripetil izreden slučaj: v enem dnevu se je v dveh popolnoma različnih krajih dvema osebama na isti način pripetila nesreča, s popolnoma istimi posledicami. Zgodilo se je to-le: 40 letni posestnik Franc Zupančič iz Velikih Brusnic in 42 letni posestnik Muhič Alojzij iz Golobnjaka pri Mirni sta vsak na svojem domu klepala kose. Pri klepanju pa je obema odskočil kos železa v oko in sta oba posestnika dobila nevarne poškodbe na levem očesu. Oba se zdravita v kandijski bolnišnici in sta njuni poškodbi popolnoma istega značaja ter obstaja za oba bojazen, da bosta izgubila levo oko.

Važno opozorilo vsem naročnikom!

Ne pozabite, da moramo letos zaključiti koledar prej, da ga bomo lahko poslali vsaj do sv. Miklavža vsakemu naročniku. Zato pa je potrebno, da se na to velezanimivo knjigo, ki bo najvernejši dokument današnjega časa, takoj naročite! Zaradi naklade moramo čimprej vedeti število naročnikov. Ne odlašajte niti dneva, ampak takoj naročite koledar pri naših zastopnikih, ali pri naših inkasantih, ki pobirajo naročnino za list ali z dopisnico na upravo »Slovenčevega koledarja«, Ljubljana, Kopitarjeva ulica 6, ali enostavno s položnico, s katero plačujete naročnino za naše liste.

»To namreč vse že sama vem. Stokrat si že dopovedovala. In zmerom sem prišla do zaključka, da je nam, tebi in meni, izkazal veliko uslugo, da nimamo nobene pravice, biti njegovi sodniki. Ne, pustiva. Počasi bom že spet, kakor sem bila. Tudi smejati se bom naučila. Samo malo potrpljenja imejte z menoj.«

Ruta vstane. Pred ogledalom si pokrije klobuček.

»Moram na trg. Kajne, oče, da ne boš povedal materi? Precej se tako prestraši. Zdaj je vsa srečna med svojimi rožami.«

»Kajpak, da ne bom,« zagotavlja konzul. Potem se skloni in pobere posetnico, ki je ležala na preprogi.

»Kdo je to? Dorival Samostrel? Ali si ti posetnico izgubila?«

»Ne. Posetnica je bila tamle poleg drugih. Kaj je bil gospod Samostrel pri tebi? Potokar ga je nedavno k nam pripeljal. Saj ti je mama povedala, ne?«

»Mi je povedala,« reče konzul. »Se pa ne morem spomniti, da bi bil gospod kdaj pri meni. Ime mi je popolnoma neznano. Nikoli nisem imel z njim opravka.«

»Čudno. Kako pride posetnica semkaj?«

»Te zanima? Bom Kvedra vprašal.«

Pozvoni slugi, ki mu naroči, naj pride prokurist k njemu. Precej pride mali gibčni gospod, ki je svoj čas pretipaval Dorivala, je-li resnično njegov kožuh, ki ga je prinesel konzul iz »Carskega dvora«.

»Gospod konzul?«

»Povejte, Kveder,« da konzul prokuristu Dorivalovo posetnico, »kdo je ta gospod in kaj je iskal pri nas? Kako je prišla posetnica na mojo mizo?«

Prokurist prebere ime in za hip pomisli —

»Gospod konzul se gotovo spominja zadeve o plašču. Gospodu konzulu je nek zločinec med konferenco v hotelu »Carski dvor« ukradel plašč, svojega je pustil tam. Gospod konzul je začasno oblekel plašč in ga drugi dan semkaj prinesel. V plašču smo našli dosti posetnic tega gospoda Samostrela, ki stanuje na Beli cesti. Pisali smo mu, je-li mu je bil plašč ukraden. Rekel je, da mu je bil. Prišel je sem in odnesel plašč. Posetnico je pač takrat oddal. To je vse.«

»Zahvalim, Kveder, lahko greste.«

Prokurist odide iz sobe.

»Vidiš, dete,« pravi konzul, »možakar je tudi tat na plašče. Imej to zmerom pred očmi, potem — potem se boš zopet vso zbrala.«

Ruta ne odgovori nič.

Poljubi očeta. Mudi se ji na trg, da nakupi, kar ji je mati naročila. Na skrivaj spravi Dorivalovo posetnico v torbico.

Zdaj mora biti čisto sama.

Po glavi ji rojijo grozanske misli!

Vendar je to čudno.

Temna slutnja ji vstaja v duši.

Je neumnost — pa vse eno — na jasnem hoče biti! Sklene dognati, kdo — je bil — gospod, ki je sedel pred Carskim dvorom v plašču njenega očeta poleg nje v avtu!

15.

Major Potokar — ki je bil pravkar napredoval in prišel v generalni štab — je dobil od Rožičeve Rute pismo, kjer je bilo kratko in jasno napisano, da bo njena mati zelo, zelo vesela, če bo danes popoldne videla gospoda majorja pri čaju.

Točno ob petih stopi skoz vrtna vrata v Rožičevo vilo.

Prav blizu, poleg visokih vrtnic, je stala Ruta. Zdelo se je, da ga čaka —

»Prisrčne čestitke, gospod major! Uniforma se vam sijajno prilega. Širok trak ob hlačah je treba samo nekoliko prebarvati, pa ste general. Prisrčne čestitke, gospod Potokar!«

»Zakaj se tako redkokdaj prikažete pri nas! Zadnjič ste bili pri nas na obisku, ko ste pripeljali s seboj gospoda Samostrela. Mami in meni je bilo strašno hudo, da sva vama obisk pokvarile. Lepo pa je od vas, da ste danes takoj prišli na moj klic. Da ste mi ostali dober prijatelj, najsi se takrat, saj že veste, kdaj, nisem preveč vljudno obnašala do vašega prijatelja. Tisti dan sem bila zelo muhasta. Saj mi je bilo potlej zelo žal, da sem bila tako neotesana. Ne, neznosna! Lepe reči si bo gospod Samostrel mislil o meni. Seveda, gospod Potokar, preklicujem uvod. Gospoda Samostrela pripeljite k nam, kadarkoli hočete. Me bo vsaj od lepše strani spoznal!«

»To — to je pa nemogoče!« zajeclja Potokar.

»Zakaj ne?«

»Saj — bojim se, da sem bil jaz neroden! Dorival — mojemu prijatelju Samostrelu je ime Dorival — je, zdi se, opazil, da vam ni dobrodošel, gospodična Ruta. Sram bi me bilo... nee, skrbno se bom ogibal, sem hotel reči, da bi ga spomnil na zadevo. Preneumno! Sicer pa, midva ostaneva vendar še stara prijatelja, kajne, gospodična Ruta?«

(Nadaljevanje sledi.)

Ženski svet..

Misli o zakonu

Če se dva človeka resno potrudita, da se prilagodita drug drugemu, bosta čas in ljubezen ustvarila srečen zakon. Mož se bo prepričal, da ima žena v svojih rokah večji zaklad zanj, kakor pa ves ostali svet.

Ta zaklad pa je njena ljubezen. Te ljubezni mu ne more dati niti sorodstvo, niti nobeno drugo bitje na svetu. Ta ljubezen je del njegovega lastnega bitja.

Noben človek, ki ve, kaj je prava ljubezen, ne bo odobraval poskusnega zakona ali takšnega, da ga je mogoče raztrgati. Kdor resnično ljubi, ljubi le enega človeka. Ona ljubi le njega, edinega in prav tako ljubi on edino le njo.

Mož, ki svojo ženo resnično ljubi, skrbi zanjo in za njene otroke. Ona je njegovo bogastvo, ne pa breme, njegova tovarišica, nikakor pa sužnja. Z veseljem dela zanjo in deli življenje z njo. Zaveda pa se, da je ona njegova opora.

Tisti, ki zagovarjajo »zakon na poskušnjo« ali ločitev zakona, nimajo pojma o pravi ljubezni, ki stremi za tem, da ostane ljubljeno bitje v njeni izključni posesti za vedno.

V srečnem zakonu pa je nujno potreben obojestranski sporazum. Prizanesljivost in popustljivost ne smeta nikoli izostati. Sebičnost uniči še tako idealen zakon. Prav tako so njegovi sovražniki prevzetnost, ljubosumnost, trma in vse podobne lastnosti. Zato ostani to kar si, toda pusti, da tudi tvoj drug ostane to kar je — kljub temu pa obrani nesebičnost in zvestobo. Predvsem pa se oklepaj ljubezni. Te ne smeš za nobeno ceno žrtvovati.

Nerazpoloženje

V življenju vsakega človeka pridejo od časa do časa ure, ko sonce ne sije tako lepo, ko se zdi, da je barometer razpoloženja padel na najnižjo točko.

Če pa poskušamo spoznati vzrok tega nerazpoloženja, ga le malokrat moremo najti. — Kakšna nepremišljena beseda sočloveka nam je pokvarila dobro voljo. Mnogokrat je tako težko iti preko kakšne malenkosti. Kaj je treba torej storiti?

Najbolj zanesljivo sredstvo je zaposlenost. Če se v delo res poglobimo, bo nerazpoloženje gotovo izginilo.

Če je nerazpoloženje že tako močno, da ga ne moreš obvladati, tedaj poskusi s knjigo. Naj bo že zabavna ali poučna, gotovo bo pripomogla, da se tvoje misli obrnejo drugam. Tudi glasba in petje sta zelo učinkovita. Pogovor z osebo, ki nam je draga ali pa s človekom, čigar družba nam je všeč, nemalokrat prežene žalostne misli.

Ko boš zopet nerazpoložena, poskusi z zgoraj navedenimi sredstvi drugo za drugim. Preden boš vse preizkusila, boš najbrž že pozabila, čemu si z njimi začela; s tem pa si tudi že dosegla smoter!

Da se živila ne pokvarijo

Telečje meso ohraniš v vodi, ki si ji prilila kis.

Svinjsko meso potresi s soljo in ga spravi v ilovnati posodi.

Ribe zavij v krpo, katero si namočila v vodi in kisu.

Če je salama postala plesniva, jo podrgni s soljo.

Surovo maslo zavij v krpo, katero si namočila v slani vodi.

Če se je surovo maslo že nekoliko pokvarilo, ga izperi v čisti mrzli vodi in ga pusti nekaj časa v svežem mleku.

Sir, ki se je že osušil, postane zopet svež, če ga nekaj dni pustiš v kislem mleku.

Da ostane mleko dlje časa sveže, mu primešaj za nožno konico jedilne sode.

Če je mleko staro, ga segrej, nato mu primešaj za nožno konico jedilne sode in ga mešaj, dokler ne zavre. Tako prepročiš, da bi se sesirilo.

Kruh hrani v zaprti posodi, najboljše je v ilovnati. Da ostane bolj svež, ga pokrij z mokro krpo.

Pecivo se ohrani najbolje v pločevinastih škatlah.

Zelenjavo in sadje, ki ni še gnilo, najbolje ohraniš v ilovnati posodi, pokriti z vlažno krpo.

Pleten plašček s čepico

Za izdelavo je treba 30 dkg svetle volne in 20 g bele volne angora. Najprej je treba pripraviti kroj. Vsi deli se začno delati na spodnjem robu.

Zadnji del: Nasnuj potrebno število peteli po kroju. I. vrsta, osem levih, štiri desne. Desne petlje moraš prekrižati tako, da prvi dve snameš s pomožno pletilko in pleteš najprej naslednji dve, nato šele oni dve, kateri si snela. Tako delaš do konca vrste. Od druge do šeste vrste pleteš levo leve petlje, desne pa desno. Sedma vrsta: desne petlje prekrižaj od zadaj in pleti l e v o, kakor tudi naslednji dve levi. Naslednje štiri leve pleti d e s n o in jih prekrižaj kakor v prvi vrsti in tako do konca. Nato pleteš zopet pet vrst leve petlje levo, desne pa desno. 13. vrsta kakor sedma itd. Za obliko se ravnaj po kroju.

Ko si vse dele končala, naredi na sredini vsakega krožka, ki ga tvorijo desne petlje, tri vbode z angora volno. Ovratnik in zapestje rokavov izdelaj iz angora volne. Pleteš samo desno in nato obkvačkaš z zračnimi petljami.

Čepica sestoji iz treh delov, dveh stranskih in zgornjega, katere pleteš po istem vzorcu kot plašček. Rob je iz angora volne.

Žena v pregovorih

Zakon brez otrok, brez sonca dan.
Mačka gospodinjo brihta.
Pridna gospodinja mora za pero čez plot skočiti.
Na most in k materi ni nikdar predaleč.
Mož, ki za kokoši ne mara, tudi žene ne mara.
Nememu detetu niti mati ne more pomoči.
Slaba gospodinja je kakor kokoš, več kot ima, več razkopa.
Tako se godi, da ga vsaka ne dobi; pa se tudi tako piše, da ga vsaka ne išče.
Pava lepša perje, ženo mož.

DAJ MI SVOJE SRCE

Jolanka Gerely

Dora je pogledala na uro: »Oprosti, nisem ti še povedala, da bo prišel Janez pome. Rada bi videla, da bi te spoznal. Mnogo sem mu pravila o tebi.«

Kmalu je zapel zvonec. Vstopil je mlad, prikupen gospod. »Moj Janez,« ga je predstavila Dora. Niso vedeli o čem bi govorili. Iz vljudnosti je ta ali oni povedal prazen stavek. Kadar se je Dori zazdelo, je svojega zaročenca objela ali poljubila, da bi pokazala svojo srečo. Štefki je bilo zoprno to razkazovanje ljubezni. Tudi Dorin zaročenec je bil v zadregi.

»Na poroko moraš priti,« jo je ob slovesu vabila Dora. Štefka je gledala za njima in si mislila: »Kako sta le prišla skupaj? Ali je to ljubezen? Ne! Kaj pa je potem?«

Teden kasneje je bila Dorina poroka. Nevesta je šla v cerkev v beli obleki, z glave in ramen ji je kipela snežnobela tenčica, v laseh se je belil venček cvetja. Stopala je ponosno kakor kraljica; niti sledu zadrege ni bilo na njenem obrazu.

Štefka se je umaknila za steber. V bližini sta stala dva mlada gospoda. »Ubogi Janez, kako se je ujel,« pravi prvi. »Če bi vedel, koliko poljubov sem dobil od njegove neveste,« se smeje drugi. »Tudi s teboj se je igrala?« »Da, hodila je za menoj, vendar je riba v pravem času odplavala. Kje je vendar dobila to ubogo žrtev?« »Poletil sta se seznanila. Janez pa je še predpotopni kavalir, ki verjame, da se mora poročiti z dekletom, ki mu je vzel dobro ime. Kaj misliš, da so današnja dekleta še pulijo za dobro ime?«

»Žalostno je, da so danes vsa dekleta taka. Če bi ti tudi prišlo na misel, da bi se poročil, kje boš dobil pošteno dekle.« »Dragi, teh danes ni več. Poglej tja pred oltar: snežno bela devica, zdi se kakor angel; toda vedel bi povedati lepe zgodbice o njej.«

Štefka ju ni mogla več poslušati. Izginila je v stransko kapelo. Obraz ji je žarel od sramu.

»Ali so vsi moški taki? Dvorijo ti, se ti vsiljujejo in te zapeljujejo, končno pa mečejo blato vate. In lahkomiselno dekle, Dorine vrste, spravlja vsa dekleta ob dobro ime. Kaj bi res ne mogle nastopiti proti tem brezvestnicam? Iz poganske zemlje, omočene z mučeniško krvjo, je zrastel nov, čist, krščanski rod. Ali naj junaški zgled poštenih in nedolžnih deklet utone v modernem poganstvu?«

V. Izbrani

Čudoviti klic: »Daj mi svoje srce!« ne prihaja vedno le iz človeških ust, tako tudi Bog kliče svoje izbrane; toda le včasih, saj so božji izvoljenci redki.

Ljudje se vedno iznova čudijo, kadar zapazijo med seboj nekoga, ki je ves odmaknjen svetu, v čigar očeh skrivnostno žari odsvit večnosti. Zanje je to sanjač; trudijo se, da bi ga spametovali.

Tudi Štefkinega brata Antona, ki je želel postati duhovnik, so pomilovali, a obenem občudovali. Starši so se upirali, sorodniki so ga skušali pregovoriti, le Štefka se je veselila bratovega sklepa.

Na Antonovi novi maši je bila tudi Štefkina prijateljica Marija. Še vedno pod vtisom velikega dogodka, sta se popoldne v Štefkini sobi pogovarjali o svoji bodočnosti. »Upam, da se bodo tudi meni samostanska vrata kmalu odprla,« vsa srečna pove Marija. Starši bi že privolili, bojim se le, da bi me ne odslovili iz noviciata.«

»Tega se ti pač ni treba bati. Živela bi v svetu, kakor drugi. Opravljala bi kako lepo delo ali pa bi se poročila.

»Ne trdim, da bi v svetu ne mogla živeti. Le to hočem reči, da ne želim ostati v svetu. Vse življenje tu zunaj se mi zdi brez duha in vsebine. Ne razumem ljudi, čemu hite vsi zaskrbljeni za malimi opravki in si belijo glave z vprašanji, ki so za blagor človeštva brez pomena. Žene skrbe samo še za lepoto svojega telesa, njihove duše jim niso mar.«

(Nadaljevanje sledi.)

4)

NAŠI VELIKI MOŽJE

ANTON MARTIN SLOMŠEK

Tri rožice v našem naj vrtu cveto:
Ta prva je roža veselja;
Naj vselej opleta nam našo glavo,
Pravična naj spolni se želja.
Tri rožice v našem naj vrtu cveto:
Nedolžnosti lilija druga;
Lepota to našega srca naj bo,
Da vest nam kaj hud'ga ne žuga.
Tri rožice v našem naj vrtu cveto:
Zeleni rožmarin pa ta tretja;
Na grobu naj našem usajena bo,
Zelena od veka do veka!

Anton Martin Slomšek.

Anton Martin Slomšek je brez dvoma eden izmed največjih in najslavnejših mož, ki jih je rodila slovenska zemlja. Njegova osebnost je tako velika in tako nepristranska, da mora brez vsakega osporavanja in brez vsakih ugovorov postati res skupna narodna last in narodna veličina, oče domovine.

Anton Martin Slomšek se je rodil 26. nov. 1800 na Slomu blizu železniške postaje Ponikve nad Celjem. Njegova rodbina je imela prej ime Novak. Šele pozneje so Novakovi sprejeli ime Slomšek. Anton je moral že v rani mladosti pomagati pri trdem kmečkem delu. Njegov oče mu je kot prvorojencu namenil nasledstvo na kmetiji. Toda Antona je bolj vleklo v šole, k učenosti. Prišel je v šolo kaplana Jakoba Prašnikarja, ki je kmalu spoznal sposobnosti nadarjenega fanta ter ga vzpodbujal pri njegovem nadaljnem učenju. Antonovi in materini prošnji se je vdal tudi oče in poslal sina v Celje, kjer je mladi Anton prekosil vse svoje součence v pridnosti in v šolskih uspehih, čeprav ni imel zadostne šolske predizobrazbe. Tako se je mladi Slomšek napotil na pot učenosti, ki ga je privedla v duhovsko semenišče, od tod k duhovskemu poklicu, ter končno na odgovorno mesto lavantinskega škofa, čast, ki jo je on izvrševal z največjo natančnostjo in bogaboječnostjo. Pri vsem prizadevanju za časa njegovega učenja mu je bil vedno največja opora kaplan Prašnikar.

Že zgodaj je Slomšek zaslovel kot dober poznavatelj slovenščine in tudi kot slovenski pisatelj. Zelo veliko se je že v zgodnjih letih narodno udejstvoval. Zlasti je zaslovelo njegovo delo, ko je začel s pisateljevanjem in pesnikovanjem buditi ljudstvo in ga izobraževati. Zlagal je pesmi v ljudskem duhu, zdravice ter druge popevke veselega značaja. Pozneje je pesnil tudi resne in cerkvene pesmi, ki imajo vzgojen pomen, kakor tudi veliko različnih drugih del. Mnoge njegove pesmi so postale tako priljubljene, da so sčasoma ponarodele in jih še danes slovensko ljudstvo poje ob raznih prilikah, zlasti v veseli družbi.

Še bolj pa se je uveljavil Slomšek med svojim narodom kot pisatelj in vzgojitelj. Upravičeno se lahko Slovenci ponašamo s Slomškom kot enim izmed največjih vzgojiteljev svoje dobe sploh. Njegove smernice so čudovito sodobne še danes in bi jih moral upoštevati vsak vzgojitelj tudi v današnjih dneh pri svojem delu. Najbolj slovi Slomšek na tem področju s svojimi »Drobtinicami« ter s knjigo »Blaže in Nežica«.

»Drobtinice« je Slomšek ustanovil, da so prinašale duhovnikom in učiteljem vzgojiteljskih smernic, staršem pa pouk, kako naj bi otroke v strahu božjem vzgajali ter tako skrbeli za svojo družino.

Največjega pomena za slovensko šolstvo pa je knjiga »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«. V okviru te povesti je Slomšek razvrstil vso učno snov ter sestavil nek temeljni šolski načrt. Seveda Slomškovo delovanje ni le ostalo pri tej knjigi. Tudi pozneje se je Slomšek veliko in plodonosno bavil s šolskimi in vzgojnimi vprašanji ter na ta način visoko dvignil kulturno stopnjo našega ljudstva.

Slomškovo književno delovanje je imelo jasno začrtan cilj. Hotel je dvigniti svoje ljudstvo umsko in versko ter ga vzgojiti v slovenski narodni zavesti. Da doseže ta cilj, je bilo treba gojiti šolstvo, gojiti, izobraževati Slovence, narodu pa dajati dobre in neoporečne knjige. Za izdajo dobrih knjig se je trudil Slomšek vse svoje življenje. Njegova vekovna zasluga je, da se je leta 1852. ustanovila družba sv. Mohorja, ki je v teku osemdesetih let prav do današnjih dni dala slovenskemu ljudstvu v roke ogromno dobrih slovenskih knjig in s tem brez dvoma velezaslužno prispevala pri gradnji kulture našega naroda.

Toda Slomšek ne slovi med slovenskim narodom samo kot pesnik, pisatelj in vzgojitelj, marveč tudi kot škof in cerkveni knez. On je kot visok cerkven dostojanstvenik dvignil del našega naroda na višjo stopnjo nravnosti in verske zavednosti ter ga tudi v svetnih skrbeh usmeril po poti pravšnosti in pravičnosti.

Po svojem značaju je bil vedno vesel in to veselost je kazal pri vsem svojem delu. Kdo ne pozna njegovih veselih pesmi, kakor so recimo

Slomšek med slovensko mladino.

»Preljubo veselje« ali »En hribček bom kupil«, ki so res izraz vesele in zdrave slovenske duše in so se prav zaradi tega tako priljubile našemu ljudstvu!

Njegovo zasebno življenje je bilo polno samozatajevanja in kreposti. Bil je vsem vse. Njegova brezmadežna poštenost je svetila in spodbujala njegove stanovske tovariše in njegovo ljudstvo. Živel je tako lepo in nazavnost svetniško življenje, da so merodajne domače cerkvene oblasti začele zbirati gradivo, ki naj bi služilo kot dokaz, da je Slomšek živel resnično svetniško življenje in da ga naj zato cerkev tudi uradno priglasi za svetega moža. Zato si moramo šteti vsi Slovenci v svoj narodni ponos in narodno čast, če bomo dočakali kdaj oni čas, ko bo vesoljna katoliška cerkev proglasila Antona Martina Slomška za svetnika.

Slomšek je globoko zaoral pri probuditvi našega naroda. Bil je za tedanji čas silno razsoden in razumen razsojevalec časovnih okoliščin. Z vso odločnostjo se je postavil proti raznim zgrešenim zahtevam liberalizma, ki je že v tistem času začel rušiti edinost našega naroda, ter se zato ni pridružil raznim prenapetim narodnim voditeljem, ampak je samostojno na podlagi prave pameti in krščanske vere polagal s svojim delom globoke in trdne temelje, na katerih so si Slovenci zgradili svojo bodočnost.

Najboljši in najcenejši slovenski tednik je »Domoljub«

Pot skozi stoletja

Oton I., prvi nemško-rimski cesar, je šel celo tako daleč, da je zahteval zase papeško izvolitev kot sebi lastno pravico.

Radi takega postopanja cesarjev je izbruhnila stoletna borba med papeštvom in cesarstvom. Ta borba se je bila tako s peresom kakor tudi z mečem. Papež se sicer ni boril z vojsko proti poseganju cesarjev v cerkvene zadeve, toda vsadarle je bil njegov vpliv med svetnimi vladarji tolik, da je imel v tej borbi tudi pomoč raznih narodov proti nasilnosti nemško-rimskih cesarjev. Borba se je končala s popolno zmago Cerkve. Nemški cesarji so bili prisiljeni, da so se odpovedali poseganju v cerkvene zadeve in s tem priznali tudi načelo, da je cerkev na svojem področju svobodna.

Raztrgani plašč

Leto 858. je začetek vlade Nikolaja I., ki je največji papež svoje dobe. Njegova glavna skrb je bila utrditev cerkvene edinosti. V ta namen je navezal tesne stike z Bolgari, ki so se prav v tistem času spreobrnili h krščanski veri skupaj s svojim kraljem Borisom. Klical je v Rim sveta brata Cirila in Metoda, ki sta se takrat pripravljala na pokristjanjenje Slovanov. V tem smislu je šlo tudi njegovo prizadevanje nasproti Grkom, zlasti pa nasproti carigrajskemu patriarhu Fotiju.

Fotij je bil zelo izobražen lajk, ki je dosegel l. 857. patriarško čast v Carigradu, in sicer namesto dotedanjega patriarha Ignacija, ki ga je regent Barda pregnal na samotni otok v pregnanstvo. Fotij je zaprosil Rim za potrditev. Toda Rim je njegovo postavitev odklonil. Toda Fotij se ni vdal. Ni pustil patriarške stolice, marveč je navidal kot pravilno izvoljeni patriarh. Šel je celo dalje in začel gonjo proti zapadni Cerkvi. Očital ji je tudi neke zmote glede verskih resnic.

To je bil začetek razdora med rimsko in pravoslavno Cerkvijo.

Zapad in Vzhod nista le dve prazni besedi, marveč dva svetova. Ločita se po omiki in po duhu. Krščanstvo je ustvarilo iz teh dveh ločenih svetov eno samo Cerkev, čeprav je vsak del ohranil svoje značilnosti.

Nastopile so pa okoliščine, ki so zopet odprle staro razdvojenost; edinost je bila raztrgana in Kristusov plašč, ki je bil raztrgan na Kalvariji pod križem, je bil znova razdeljen na dva dela.

Ustanovitev Carigrada kot glavnega mesta vzhodno rimskega cesarstva je dal vzhodnemu svetu priliko, da se je okrog njega začel zbirati ves vzhod. Vzhodnorimski cesarji so skušali nato čim bolj povečati vpliv carigrajskih šolov. Tudi škofje sami so skušali vedno bolj razširiti in povečati svojo oblast. Najprej so dosegli nadškofovsko oblast. Kmalu nato so si pridobili patriarško čast. Za časa papeža Gregorja Velikega so si nadeli visokodoneči naslov »vesoljnega patriarha«. To je dalo papežu Gregorju povod, da si je nadel naslov »služabnik božjih služabnikov«, ki se še danes rabi v nekaterih papeških listinah.

V Carigradu pa so se začeli kazati vedno bolj očitno tudi znaki popolne neodvisnosti od Rima. Do popolnega preloma pa vendar še ni prišlo. To je izvedel šele patriarh Fotij.

Kakšni vzroki lahko opravičijo razkol med Vzhodom in Zapadom? Brez dvoma moramo precej vzrokov iskati v veliki samozavesti Carigrada. Treba pa je k temu dodati tudi okoliščino, da se je v tistem času Zapad politično ločil od Vzhoda, zlasti potem, ko je bilo na Zapadu ustanovljeno sveto rimsko cesarstvo. Zadnja kaplja olja, ki je padla na tleči pepel, pa je bilo dejanje papeža Nikolaja, ki je poslal v Bolgarijo latinske misijonarje, medtem ko si je Carigrad lastil Bolgarijo kot svoje območje.

Razkol je trajal samo deset let, kajti novi cesar Bazilij Macedonski je odstavil Fotija, postavil pa na patriarško mesto zopet prejšnjega Ignacija. Tega cesar seveda ni storil iz kakih verskih ozirov, marveč, ker so ga k temu priganjali politični razlogi; znamenje, da je vzhodna Cerkev že popolnoma padla v odvisnost svetne, politične oblasti. Nič čudnega zato ni, če je po Ignacijevi smrti isti cesar postavil zopet Fotija za patriarha, in če je naslednji cesar Fotija ponovno odstavil. Ob svojem drugem vladanju pa je bil Fotij od Rima priznan kot zakoniti patriarh.

Za naše mlajše

STANKO IN VERICA ODKRIVATA NOV SVET

»Kako si jih pa spoznala?« je vprašal Stanko.

»Imela sem različne knjige. Ena je bila tako majhna, da sem jo lahko nosila v žepu. V nekaterih knjigah so bili ptiči celo v barvah. Čitala sem o njihovih navadah, o njihovih gnezdih in jajčecih, o tem, kako živijo, in še mnogo drugih zanimivih reči.«

»Pojdimo na ptičji lov,« je dejal Stanko. »Še danes hočem začeti s seznamom o raznih pticah. Saj sem jih že danes precej videl: brinovko, taščico, kosa, vrabca, goloba, vrano. Oh, saj jih poznam že zelo mnogo!«

Otroci so popolnoma pozabili na zbirko cvetlic. Saj je bilo tako lepo tekati po gozdu in opazovati ptičke, ko letajo z enega drevesa na drugo in skačejo z veje na vejo. Če so ptico poznali, so takoj napisali njeno ime vsak v svoj zvezek. Če pa je niso poznali, so stekli h gospej Rayevi in ji jo opisali. Bili so presenečeni, koliko najrazličnejših ptičev je živelo na vrtu, v gozdu in na travniku, kjer so postavili šotore, in ki jih do sedaj še niso poznali.

Sedaj pa vam hočem pripovedovati, kaj se je pripetilo Francku.

Tretji dan njihovega bivanja na prostem se je Francek prvi zbudil. Pomel si je oči in sedel na svoje ležišče. Gledal je proti prebujajočemu se gozdu in užival lepoto sončnega jutra. Opazil je tedaj na veji nekega grma, ki je rastel blizu šotora, malega sivozelenega ptička z drobnim kljunčkom, z majhnimi nožicami in drobnimi bleščečimi očmi. V kljunčku je imel dolgo suho travnato bilko. Francek ga je takoj spoznal. Saj ga je videl naslikanega v živih barvah v knjigi, katero mu je pokazala gospa Rayeva. Bila je penica. Nekaj časa je ostala na veji, nato se je spustila v travo. Čez čas se je zopet dvignila v zrak in odletela preko grma. Francek je negibno sedel na svojem ležišču. Kmalu se je penica zopet vrnila. Tudi sedaj je imela bilko v kljunčku. Zopet se je spustila v travo na istem mestu kakor prej. Cele pol ure jo je opazoval. Nikoli še ni videl koga delati tako pridno in s tako vztrajnostjo.

Ko sta se tudi Stanko in Verica zbudila ter začela govoriti in se smejati, je penica izginila. Francek ni ničesar povedal ostalim. Po zajtrku se je zopet splazil v šotor in gledal proti kraju, kjer je zjutraj videl penico na delu, v nadi, da jo bo zopet videl. In res je kmalu spet priletela in se spravila na delo. Francek se je tiho splazil iz šotora in odšel iskat gospo Rayevo. Skupaj sta se vrnila in opazovala ptička, ki je pridno prinašal bilke in majhne lističe.

»Čudno je,« je dejala gospa Rayeva, »da dela čisto sam. Navadno samec in samica skupno pripravljata gnezdo. Zanimivo je to, da mnogokrat samci delajo gnezdeca samo za zabavo in niti ne mislijo na to, da bi si v njem vzgojili družino. Zdi se mi, da je ta eden izmed teh samotarskih samcev, ki dela gnezdo samo zase.«

Francek je bil razočaran. Tako rad bi bil videl tudi jajčeca v gnezdu in nato mladiče.

Popoldne je gospa Rayeva odvedla tudi Stankota in Verico gledat, kako penica dela gnezdo. Naročila pa jima je, da se ne smeta preveč približati, da ne prestrašita ptička, ker drugače bo odletel in ne bo dokončal gnezdeca. Naslednjega dne se je zdelo, da je svoje delo dokončal. Prihajal je le še poredko in prinašal majhne lističe. Tedaj so se otroci počasi približali. Zagledali so majhno gnezdece. Bilo je okroglo in imelo ob strani majhno odprtino. Od zunaj je bilo spleteno iz bilk in mahu, v notranjščini pa je bilo postlano s perjem. Brez dvoma bi mladi ptički bili v njem zelo na mehkem in toplem.

»Kako razumna je penica,« je vzkliknil Francek, »ker zna narediti tako lepo gnezdo.«

»Ali bo sedaj znesla jajčeca v to gnezdo?« je vprašala Verica.

Gospa Rayeva se je nasmehnila.

»Ta ptiček ne more znesti jajčec,« je pojasnjevala. »Toda mogoče je kje mala mamica, ki bo priletela v gnezdece in znesla jajčeca. Toda s Franckom je še nisva videla in bojim se, da je to bil le samec-samotarček in da bo zato to gnezdece ostalo prazno.«

Zvečer so odšli zgodaj spat. Stanko in Verica sta zaspala še preden je gospa Rayeva končala pripovedovati. Francek pa je še dolgo ostal zbujen. Ptički so že utihnili, le tu pa tam se je slišalo zaspano čivkanje. Nenadoma pa se je v bližnjem grmičevju zaslišal klic penice, ki je oznanjal bližajočo se nevarnost. Večkrat zaporedoma je odmeval v nočni tišini. Kmalu so se oglasili tudi ščinkavci s svojim »pi-i-i pi-i-l«. Nato se je zaslišal tenek glas sinice. Končno se je zbudil kos, ki je s svojim glasnim klicem zbudil ves krilati svet. Vrabci so začeli čivkati vse vprek. Kaj se je neki zgodilo? Francek se je splazil k vhodu in pogledal naokrog. Peničini klici so postajali vedno bolj pogosti. Videti je bilo da je zelo prestrašena. Bila je na hrastu, nad svojim gnezdom.

Francek se je tiho splazil iz šotora in se previdno približal hrastu. Radovedno je pogledal navzgor. Čivkanje ščinkavcev je postajalo vedno glasnejše. Na neki veji je zagledal črno senco. Pobral je majhen kamen in ga vrgel proti njej. Hipoma se je senca zganila in velik ptič je zletel z veje in prav kmalu izginil za grmičevjem. Le iz daljave se je še zaslišal njegov zločesti klic.

Ščinkavci in taščice so utihnili. Francek je ostal negiben. Mala penica pa se je z drevesa spustila na grm, čisto blizu dečka. Francek je mogel videti, kako so se njena mala prsa naglo dvigala, kar je pač jasno pričalo, v kako silnem strahu je bila uboga živalca.

Sklonil se je k gnezdecu in zagledal v odprtini malo glavico, dvoje drobnih svetlih očesc in majhen zakrivljen kljunček. Bila je samica, ki pa je v tem trenutku odletela na vejo, k svojemu zvestemu tovarišu.

Francek je sedaj vedel zakaj je mala penička bila tako v strahu in zakaj je ostala na veji, kljub temu, da je velika nočna ptica bila tako blizu nje. Hotela je varovati svojo malo tovarišico.

Deček je previdno vtaknil prst v gnezdece. Otipal je v njem drobno toplo jajčece.

Tiho se je zopet vrnil v šotor. Bil je srečen, da je mogel odgnati sovražnika. Previdno je zlezel na svoje ležišče, da bi ne zbudil Stankota. Tedaj pa se je nenadoma z grma, pod katerim je bilo gnezdo, zaslišalo čudovito milo in sladko petje, kakršnega Francek do tedaj še ni slišal. Mali samček se je s petjem zahvaljeval za rešitev.

Drugo jutro je Francek pripovedoval o nočnem dogodku svojima tovarišema in gospej Rayevi, ki mu je pojasnila, da ta nočna ptica ni bila sova, ampak čuk, kar je mogla sklepati iz dečkovega opisovanja nočne roparice. Povedala je tudi, da čuk nemalokrat napada manjše ptičke.

Nekaj dni se otroci niso več približali gnezdecu. Tudi niso nikoli videli samice, ki bi prihajala ali odhajala.

»Najbrže je našla drugo pot, z nasprotne strani,« je pojasnjevala gospa Rayeva. »Bolj previdna je kot samec, ki prihaja in odhaja vedno v poletu, tako da ga moremo vedno opaziti.«

Kakšnih pet ali šest dni pozneje je Francek zopet potipal v gnezdo in našel v njem štiri jajčeca.

»Gotovo je že začela valiti,« je dejala gospa Rayeva. »Sedaj ne bo znesla nobenega jajčeca več.«

Dvakrat je Francek še slišal peničin klic na pomoč. Enkrat se je sraka spustila v travo onkraj grmičevja, drugič pa se je z nekega oddaljenega drevesa zaslišal krik čuka. Vsakokrat je pregnal sovražnika. Pogostokrat je videl samca, ki je letal okoli grma, od časa do časa pa je opazil tudi samico, ki se je hranila z žuželkami na bližnjem drevesu. Vzljubil je mali ptičici. Tudi Verica ju je imela rada; saj ni noben večer pozabila moliti, da bi se jima nič ne zgodilo in da bi ju ne napadel čuk. Skupno so otroci izračunali, kdaj se bodo izvalili ptički in so se že sedaj veselili, da bodo mogli opazovati, kako se bodo mladiči učili letati.

Nekega dne, ko je samica odletela iskat hrano, je Francek odvedel Verico k gnezdu, da bi se mogla dotakniti jajčec.

»Kako so drobna!« je vzkliknila. »Kako je mogoče, da so v tako majhnih jajčecih ptički?«

»Ali ni to čudovito,« je dejal Francek, »da se ta mala jajčeca polagoma spreminjajo v ptičke? Mati mi je povedala, da če bi samica ostala odsotna več kot četrt ure in bi se jajčeca ohladila, bi ptički, ki so šele na pol razviti poginili in bi se nikoli ne izvalili. Ker samica to dobro ve, se nikoli ne oddalji več kakor za nekaj minut.«

»Stanko mi je pripovedoval, da je nekoč našel siničje gnezdo, v katerem je ležala samica, ki pa ni odletela, ko ga je zagledala, ampak je pustila, da se je je dotaknil. Meni se zdi, da ptički zelo ljubijo svoja jajčeca.«

»Res je to,« je dejal Francek. »Mati mi je pripovedovala, da je nekoč videla strašen prizor: ptičje gnezdo, ki ga je uničila podgana. V njem ni bilo več drugega, kot kup perja in samičine nožice. Mati je iz tega sklepala, da se je samica pustila rajši moriti, kakor pa da bi bila zapustila svoje mladiče. In videla je tudi samca, ki je ves dan sedel na bližnji veji in njegovo žalostno čivkanje je jasno pričalo, kako zelo hudo mu je po njegovi družinici.«

»Oh, Francek!« je vzkliknila Verica vsa prestrašena, »ali bi ne bilo strašno, če bi podgana napadla naše peničke? Nocoj bom pa še bolj goreče molila zanje.«

»Prav je, da tako storiš. Saj se bodo skoraj gotovo prav nocojšnjo noč izvalili mladički.«

Ko so zvečer otroci klečali poleg svojih ležišč je Verica dejala Stankotu, naj tudi on moli za družino peničic, ker se bodo najbrž kmalu izvalili mladiči. Stanko je zaprl oči in se na vso moč trudil, da bi bil kar mogoče zbran. Toda komaj je bila molitev končana, je že prišel na dan z vprašanjem, ki se mu je porodilo med molitvijo.

»Mamica, ali morajo tudi jajčeca ptičkov biti oplojena kakor žabja in kakor semena cvetlic?«

»Seveda.«

»Toda kako je to mogoče? Saj imajo trdo lupino.«

»Toda lupina še ni trda, ko so jajčeca v samičinem telesu. Jajčece je v začetku tako drobno, kakor seme cvetlic. Ostali deli, rumenjak, beljak in lupina se pridružijo šele pozneje.

Jajčeca so spravljena v gnezdu, na kakšnem skritem mestu in oba jih skrbno čuvata, oče in mati. Onadva tudi hranita mladiče. Dokler ne postanejo dovolj veliki, da si sami poiščejo hrano. Starši jih učijo letati in peti.«

2

LJUBLJANSKI VELESEJEM

4. — 13. OKTOBRA

Mogočen pregled
industrijske, obrtniške in kmetijske produkcije kraljevine Italije in njene nove Ljubljanske pokrajine.

Novozgrajeno moderno razstavišče
Celotno razstavišče z vsemi razstavami je občinstvu dostopno do 9. ure zvečer.

Polovična voznina na železnici
Pri postajni blagajni kupite cel vozni listek v Ljubljano in ga pustite žigosati pri velesejemski blagajni, nakar velja za brezplačen povratek.

Golo nad Igom. Na praznik Povišanja sv. Križa — v nedeljo 14. septembra je bila v naši cerkvi ganljiva slovesnost: blagoslovitev novih cerkvenih orgel. Orgle imajo eden manual in osem registrov z zelo ubranimi glasovi. G. stolni dekan dr. Kimovec je imel pri tej slovesnosti krasen cerkveni govor, ki bo ostal našim župljanom v trajnem spominu. Popoldne je bil mali orgelski koncert in cerkev polna ljudi, ne samo domačinov, ampak tudi tujcev. G. dekan, za krasni užitek, katerega ste nam v teh skrbi polnih časih nudili, Bog Vam plačaj! Bog pa naj povrne tudi vsem drugim darovateljem in dobrotnikom!

Preiskušen redilni prašek

„Redin" za prašiče

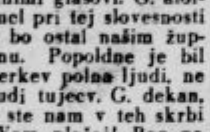

Pri malih prašičkih pospešuje Redin prašek hitro rast, krepi kosti in jih varuje raznih bolezni. Večji prašiči pa se čudovito hitro redijo in dobro prebavljajo. Zadostuje že 1 zavitek za 1 prašiča ter stane 1 zav. L. 4·-, po pošti L. 8·-, 3 zav. po pošti L. 16·-, 4 zav. po pošti L. 20·-. Mnogo zahvalnih pisem. Pazite: pravi Redin se dobi samo z gornjo sliko.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1

Na deželi pa zahtevajte Redin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si pribranite poštnino.

Naročniki iz Tržaške in Goriške pfovince morajo poslati denar vnaprej.

Meštova esenca Mostin

Z našo umetno esenco Mostin si lahko vsakdo z malimi stroški pripravi izborno, obstojno in zdravo domačo pijačo. Cena 1 stekl. za 150 litrov L. 11·50, po pošti L. 20·—, 2 steklenici po pošti L. 35·— 3 steklenice po pošti L. 47·—.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1

Na deželi pa zahtevajte Mostin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si pribranite poštnino.

Sela pri Šumberku. Te dni se je dogodila nad vse drzna tatvina, katere žrtev je postala Kocjančičeva (Tomaževa) družina na Podbukovju. Sredi popoldne, ko so bili domači na njivah, so tatovi vdrli skozi okno in pobrali vse, kar se je dalo. Iz omar so odnesli moške in ženske obleke. Očetu in fantu Tonetu vso pražnjo obleko od klobuka do čevljev, da še v cerkev ne moreta. Dekletom obleko, zimske plašče in ročne torbice s precejšnjo vsoto denarja. Ljudje božji, pomagajmo drug drugemu. Svarimo pred nakupi.

JABLIN - Jabolčnik

za izdelavo umetne domače pijače Vas stane za 50 litrov zavitek L. 11·40. po pošti L. 16·—, 2 zavitka po pošti L. 30·—, 3 zavitki po pošti L. 43·—

Prodaja Drogerija Emona

Ivan Kanc - Ljubljana - Nebotičnik

Čatež nad Zaplazom. Kdor hoče naročiti časopise ali »Slovenčev koledar« za leto 1942, lahko najugodneje odpravi pri zastopniku časopisov Lavrihu Janezu, Dolenja vas 16. Naročila sprejema tudi ob nedeljah. — Dne 5. oktobra bo zadnje žegnanje in obenem romarski shod na Zaplazu. Pridite počastit Kraljico miru!

Sv. Gregor. Poročil se je Franc Adamič, posestnik iz Grabna z Marijo Levstek od Sv. Gregorja. Bila sta zelo delavna in požrtvovalna delavca na polju prosvete. Naj jima Vsemogočni podeli obilo božjega blagoslova na novi življenjski poti. — Le še nekaj dni je čas za naročitev »Slovenčevega koledarja«, zato takoj poravnajte naročnino pri našem zastopniku ali pa z dopisnico naravnost pri upravi »Slovenca« v Ljubljani.

Ne prezrite »Mali oglasnik«

Mali oglasnik

V Domoljubu se zaračunajo mali oglasi po besedah, in sicer plača tisti ki išče službo L. 0.20 za besedo; v ženitvenih oglasih in dopisih beseda L. 1·—; v vseh drugih oglasih stane beseda L. 0·80. Vsem oglasom se prišteje še oglasni davek. Najmanjši znesek L. 7·—, za ženitvene oglase L. 20·—. Redni Domoljubovi naročniki plačajo polovico manj pri oglasih gospodarskega značaja.

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Nov gepelj
proda Ivan Skubic, Pijava gorica št. 19, p. Škofljica.

Kdor ima ali ve
za voz z žigom 366 na levem traklnu na prednjem koncu, oddan v artilerijski vojašnici, naj ga javi proti primerni nagradi na: I. Nagode, Hotedršica 19.

Preklic
Preklicujem vse žaljive besede, ki sem jih govoril o Manci Trček z Brezovice. Jakomin Franc, Brezovica 107.

Šivalni stroji!
Se nekaj pogrešljivih (nemških znamk) je naprodaj pri »Prometu«, nasproti križanske cerkve. - Tudi ob nedeljah dopoldne na ogled.

Čevljar, pomočnika
sprejmem za mešana dela. Travnik (Trebnje.

Čevljarskega vajenca
ki se je že učil, sprejmem. Travnik, Trebnje, Dolenjsko.

Slamoreznice
tudi rabljeno, ali z manjkajočimi in zlomljenimi deli, kupim. Tomšič A., Verd št. 88, p. Vrhnika.

Polhove kože
in vse druge od divjačine kupuje in plača visoke cene. Po ceni ne vprašati, le blago prinesite. — Zdravič, Ljubljana, Stari trg 30

Suhe gobe
jurčke in lisičke kupi vsako količino po najvišji dnevni ceni tvrdka Fran Pogačnik v Ljubljani, Tyrševa cesta št. 33 (Javna skladišča).

Vrinarskega vajenca
sprejmem. Izve se v Šelenburgovi 6, v cvetličarni.

Sveže gobe
in lisičke za vlaganje kupuje večje količine trgovina Čuček, Sv. Petra cesta 13.

Šivalni stroj »Singer«
kot nov, z okroglim čolničkom, in razno rabljeno pohištvo proda Nova trgovina »Ogled«, Mestni trg 8, Ljubljana, vhod skozi vežo.

Gepelj in tricikelj
v dobrem stanju, naprodaj. Fišter, Dragomer 12, p. Brezovica.

Sadno drevje
za jesensko sadilev imam naprodaj. Z oddajo vseh plemen in vseh oblik pričnem v začetku oktobra. Alojzij Podobnikar, drevesničar, Dobrova pri Ljubljani.

Dosmrtno stanovanje
z vso oskrbo dobi starejša ženska v prijaznem kraju na deželi, če vloži 8000 lir. Naslov v upravi »Domoljuba« pod št. 11244.

Izvrsten radio
velik, 5 cevni, in krasen zimski moder plašč za 15 letno deklico, zamenjam za živila (krompir, fižol itd.. Šancin, Miklošičeva cesta 7-IV.

1000 lir nagrade
dobi, kdor sporoči, kje se nahaja kobila fuksa z dolgo liso na glavi. Mera 155-160, stara 8 let. Brez žiga. Pavla Gabrovšek, vas Matena 29, p. Studenec-Ig.

Kmečkega hlapca
močnega, starega do 22 let, iščem k enemu konju. Tržaška 107

Viški mlin
(prej Mesomel) na Viču pri Ljubljani, je prenovljen in prevzema tudi najmanjšo količino žita in koruze v mletev. Izdeluje tudi kašo in ješprenj.

Najcenejši, najboljši in najzanimivejši tednik je brezdvomno »DOMOLJUB«!

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

zadruga z neomejenim jamstvom v lastni palači v Ljubljani, Miklošičeva cesta 6 nasproti hotela Union

sprejema hranilne vloge v vsaki višini in jih najugodneje obrestuje, daje posojila na vknjižbo in proti poroštvu

Posojilnica je bila ustanovljena leta 1895.

»Domoljub« stane 18 lir za celo leto, za inozemstvo 30 lir. — Dopise in spise sprejema uredništvo »Domoljuba«, naročnina, inserate in reklamacije pa uprava »Domoljuba«. — Oglasi se zaračunajo po posebnem ceniku. — Telefon uredništva in uprave: št. 40-04. Izdajatelj: dr. Gregorij Pečjak. — Urednik: Jože Košiček. — Za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič.